Leto IV., štev. 302 — V Ljubljani, petek dne 28. decembra 1923 — Poštnina pavšalirana. — Cena 1·50 Din

Izhaja ob 4 zjutraj.

Stane mesečno 12·50 Din
za inozemstvo 25·— „
seobvezno

Oglasi po tarifu.

Uredništvo:
Miklošičeva cesta st. 16/I.
Telefon št. 72.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravništvo:
Ljubljana, Prešernova ul. st. 54. Telef. st. 36.

Podružnice:
Maribor, Barvarska ul. 1. Tel. st. 22.
Celje, Aleksandrova c.

Račun pri poštn. čekov. zavodu štev. 11.842.

Ljubljana, 27. decembra.

Za naš božič je prodrl v javnost takozvani načrt gosp. Voje Marinkovića o samoupravah in dekoncentraciji. Po tem načrtu naj se na podlagi pooblastila čl. 96. Ustave («I drugi poslovi mogu biti zakonom povereni oblasnim samoupravama») prenese razun v tem členu naštetih predmetov še več in to tako, da se za državno upravo zadrže občepolitični in občedržavni posli (diplomacija, vojska, sodstvo, policija, prosvetna politika, vere, državne obče finance) i posli, kjer je centralizovanost potrebna pravilnosti našega razvitka (promet, pošta). Drugo gre na oblasti v prenešenem delokrogu. Šikane samouprave po centralnih uradih naj se onemogočijo. Le prenešeni delokrog se vrši neposredno po navodilih in pod nadzorom državnih organov. Realni davki in uprava ter prihodi iz državnih nepokretnosti (razun rudnikov premoga, železa in soli) se prenuščajo oblastim. Poleg tega se provede še večja dekoncentracija državnih uradov. Vse to v okviru ustave in z jamstvom absolutnega in brezpogojnega državnega edinstva.

Čitajoč ta načrt, ki pride v kratkem pred «Glavni odbor» demokratske stranke, moramo priznati, da odgovarja načelom, ki jih je od osvobojenja sem zastopala vlasti JDS v Sloveniji, in kdor je čital «Jutro» od njegovega postanka, ne bo v Marinkovićevem načrtu našel točke, ki bi je mi premnogokrat ne poudarjali. Vlasti velja to tudi za pridelitev realnih davkov oblastim.

Mi smo vedno rekli, da treba ob čuvanju državnega edinstva iti s samoupravami in dekoncentracijo do skrajnosti. Marinkovićev načrt temu odgovarja v glavnem s korekturo, da državne prosvetne politike pač ni možno voditi brez dosledno provedene d r ž a v n e prosvetne uprave.

Poroča se, da Marinkovićev načrt hvali gosp. Spahu. To verjamemo in je tega veseli mo. Klerikalci širijo, da načrt ni pogodu gosp. P r i b i č e v i ć u. Ta laž ima kratke noge, ker se vé, da je gosp. Pribičević bil vedno proti birokratičnemu centralizmu in je že leta 1919. v Sarajevu proglasil zahtevo po dekoncentraciji in je to zopet upravičeno letos prav odločno povedal v skupščini in izven nje. Beograjski listi širijo, da je SLS nekako zadovoljna z načrtom gosp. Marinkovića in da je celo pripravljena sprejeti ga za bazo opozicijonalne akcije proti radikalom. Klerikalci so komedijanti in so sposobni intrigirati Marinkovićevi samoupravi mirno reči „autonomija“ in stvar je v redu. Vendar na pošteno gospodništvo klerikalcev nihče ne more računati. Njihova politika je dvoumna in dvorezna in stremi samo za formalno močjo v Sloveniji.

Prav je, da je JDS storila s svojo akcijo v ospredje. Inicijativa v vprašanju državne organizacije je bila potrebna, ker je radikalska «Fortwurstels»-politika spravila ves napredek države na mrtvo točko. Če bo JDS svojo akcijo krepko nadaljevala in jo na seji «Glavnega odbora» povsem izkristalizirala, bo zopet enkrat storila odločilno uslugo naši državi.

DVA NOVA POSLANIKA NA NAŠEM DVORU.

Beograd, 27. decembra. p. Kraljevska vlada je dala agrement japonskemu pooblaščenemu ministru v Bukarešti Horigbaiku, da zastopa japonsko cesarstvo tudi na našem dvoru.

Buenos Aires, 27. decembra. r. Argentinska vlada je imenovala za poslanika na jugoslovenskem dvoru polkovnika g. Martina Bortu Garaya, bivšega prefekta v Buenos Airesu. Novi poslanik bo te dni odpotoval v Beograd, da izroči akreditive svoje vlade.

ATENTAT NA JAPONSKEGA PRESTOLONASLEDNIKA.

Pariz, 27. decembra. j. Iz Tokija javljajo, da je bil na japonskega prestolonaslednika Hirohita izvršen atentat. 20-letni mladenič je ustrelil na avtomobil prestolonaslednika, ki se je ravno vozil v parlament. Po dosedanjih vesteh prestolonaslednik ni bil ranjen. Razbita so bila le okna avtomobila.

NOV VELIK POTRES NA JAPONSKEM.

Newyork, 27. decembra. g. V Tokiju je nov močen potresni sunek podrl okoli sto provizoričnih stanovanjskih hiš. Tudi mnogo ljudi je zgubilo življenje.

Rešimo sokolski Tabor!

Radić na Dunaju

VAŽNA POLITIČNA POSVETOVANJA V BEOGRADU. — «ČE NE PRIDE V BEOGRAD, SME DOMOV.» — SENZACIJONALNE VESTI O OPOZICIJONALNEM BLOKU. — NEPRESTANE SEJE MINISTRSKEGA SVETA. — KOROŠEC IN RADIĆ.

Beograd, 27. decembra. p. Na božič je dospela vest, da je Stjepan Radić zapustil London in prispel na Dunaj. To poročilo se je izkazalo za resnično. Istočasno so se raznesle govorice, da so pogajanja za opozicionalni blok že v završnem stadiju in da so demokrati pristali na kooperacijo z Radićem, ki bi imela za enkrat samo taktični cilj v skupnem naporu strmoglaviti radikalski režim.

Ministrski svet se je na božični dan zvečer sestal k seji, ki je trajala skoraj do polnoči. Tudi včeraj in danes je vlada razpravljala o političnem položaju. Danes so se vršile kar tri seje ministrskega sveta. Glavni vprašanji, o katerih sklepa vlada sta: **kako stališče je zavzeti napram Radića, če se vrne v Jugoslavijo in kaj je vladi storiti, ako se obistinijo govorice o opozicionalnem bloku.**

Zatrjuje se, da se je vlada odločila Radića aretirati, ako se vrne v domovino in sicer zaradi njegove protidržavne agitacije v inozemstvu. Po drugi verziji bi vlada šele po povratku Radića se definitivno odločila za postopek proti njemu. Ta verzija se v političnih krogih tolmači na sledeči zelo interesanten način: «Če pride Radić v Zagreb in ne gre v Beograd, ostane svoboden, ako pa se vrne domov in gre v Beograd, bo aretiran». V tem tolmačenju je izražena težka politična situacija režima, pa tudi nemoralnost njegove politike, ki je z istim in nič drugačnim Radićem sklepala Markove protokole.

Kar se tiče opozicionalnega bloka, se med radikali širi naziranje, da bi morala vlada prehiteti njegovo definitivno ustanovitev potom pakta z Radićem, kateremu bi še naj dale gotove koncesije v hrvatskih zahtevah. Na današnji seji ministrskega sveta se je zato obširno razpravljalo o upravni razdelitvi Hrvatske in je bilo sklenjeno, da se ta zadeva ne prenagli.

Najnovejše poslužbene informacije o Radiću se glase tako-le:

Radić se nahaja s svojo ženo na Dunaju. Dopotoval je tja z ruskim (boljševiškim) potnim listom. Njegov zet dr. Košutić je v posesti avstrijskega potnega lista. Na Dunaj je prispel direktor Obzora dr. Dežman, ki je konferiral z Radićem ter mu poročal o položaju v domovini. Na Dunaj ima prispeti tudi dr. Korošec, ki hoče baje pridobiti Radića za sodelovanje v opozicionalnem bloku. Vlada nima nikakega obvestila, da je prispel dr. Korošec na Dunaj.

Danes dopoldne je min. predsednik Pašić konferiral z notranjim in zunanjim ministrom. Dospele so vesti, da se Radić nocoj odpelje v Zagreb, kar pa se zdi malo verjetno.

Zvečer se zatrjuje, da je vlada odločena Radića takoj na granici aretirati ter ga izročili sodiščem pod obtožbo veleizdaje in rovarenja proti državi.

Beograd, 26. decembra. l. «Politika» javlja, da bi Radić v slučaju, ako bi mu grozila aretacija zaradi njegovega delovanja v Londonu zbežal v Italijo, kjer bi poskušal zainteresirati preko nekih ekstremnih fašistovskih voditeljev italijansko javno mnenje za «pravično stvar» mirotvorne republike.

Opozicijonalni blok?

STALIŠČE DEMOKRATSKE STRANKE. — RAZBURJENJE PRI RADIKALIH RADI MARINKOVIČEVEGA NAČRTA. — PRIBIČEVIĆ IN DAVIDOVIĆ.

Beograd, 27. decembra. pr. Načrt drja. Voje Marinkovića se v radikalskih krogih komentira kot osnova za ustvaritev opozicijonalnega bloka in za sporazum demokratov s takozvano državopravno opozicijo. V demokratskih krogih se temu nasproti izjavlja: Marinkovićev projekt respektira ustavo ter v polnem obsegu varuje eno najvišjih načel demokratske stranke edinstvo naroda in države. Ako se državopravna opozicija odloči, da sprejme to načelno osnovo kot bazo za sodelovanje v parlamentu, potem znači to ogromen političen uspeh, s katerim bi bili demokrati z občedržavnega stališča zadovoljni.

Danes dopoldne se je vršila v demokratskem klubu konferenca, katere sta se udeležila tudi Davidović in Pribičević. Dosežen je bil sporazum, da se za 4. januar skliče seja ožjega odbora DS, katere se udeleži tudi posl. Pribičević. Na tej seji se pripravi gradivo za sejo plenuma glavnega odbora in določi čas ter dnevni red kongresa stranke, ki se bo vršil začetkom marca. Svetozar Pribičević je nocoj odpotoval v Zagreb, kjer se udeleži sestanka delegatov demokratske stranke iz Hrvatske, ki se vrši 29. in 30. decembra.

MINISTRA JANKOVIĆ IN UZUNOVIĆ PREKLICALA DEMISIJO.

Beograd, 27. decembra. p. Ministra Janković in Uzunović sta preklicala svojo demisijo.

Odgovor vlade na uradniške zahteve

Z IZPLAČILOM ZAKONITE DIFERENCE OD 1. OKTOBRA DALJE NI NIČ. — MESTO TEGA MILOŠČINA TRI MESECE PO 100 DO 450 DIN MESEČNO. — RAZBURJENJE MED URADNIŠTVOM.

Beograd, 27. decembra, r. Finančni minister dr. Stojadinović je izdal sinoči vsem finančnim delegacijam naredbo, da se izplačajo državnim nameščencem na račun novih plač, ki po zakonu teče jo od 1. oktobra v treh obrokih: januarja, februarja in marca sledeči predujmi:

1.) za prvi draginjski razred (Beograd, Zemun in Sušak) višjim uradnikom **skupno 1500**, nižjim 1200 Din.

2.) Za drugi draginjski razred (vsa ostala mesta) višjim uradnikom **skupno 1350**, nižjim **skupno** 1050 Din.

3.) Za tretji razred (mala mesta in vasi višjim uradnikom skupno 1200, nižjim 900 Din.

Za isto dobo se v **treh obrokih** izplača vsem zvaničnikom skupno 600, služiteljem pa 300 Din.

Beograd, 27. decembra, p. Naredba finančnega ministra je izzvala v vseh krogih javnih nameščencev veliko razburjenje. Tako zvani predujmi so malenkostne miloščine, ki so po svoji nezadostnosti (trikrat po 100 Din za sluge, 450 Din za višje uradnike) pravi zasmeh uradniške bede, pa tudi izigravanje zakonite obveze, da pritiče uradništvu nova plača že od 1. oktobra. To kar sedaj radikalska vlada daje je mišljeno kot odplačilo na diference med staro in novo plačo, ki teče jo že od 1. oktobra, in sicer vse do 1. aprila 1924. Med uradništvom se pojavlja bojazen, da hoče vlada določbe nove pragmatike sploh izigrati. Tudi razvrstitev je obtičala in — kar je zelo pomenljivo — tudi redukcija, ki mora biti po zakonu končana vsaj do 1. januarja. Sumi se, da vlada nalaši kopiči težkoče, da bi potem imela izgovor, češ, nemogoče je zakon izvesti.

Odgovor radikalov na neštete peticije in manifestacije celokupnega uradništva ustvarja atmosfero velikega nezadovoljstva.

Beograd, 27. decembra, r. Včeraj je deputacija članov glavnega odbora zveze državnih nameščencev izročila ministrskemu predsedniku Pašiću, finančnemu ministru dr. Stojadinoviću in predsedniku skupščine Ljubi Jovanoviću resolucijo s pismom, v katerem pojasnuje glavne zahteve državnih nameščencev.

Božični viharji v Nemčiji

Berlin, 27. decembra. g. V Nemčiji so divjali prvi božični praznik silni snežni viharji, ki so pričeli ob 20 stopinj pod ničlo v zgodnjih jutranjih urah in trajali ves dan. Na številnih krajih je bil vsled snežnih zametov promet popolnoma ustavljen in prekinjene zlasti z inozemstvom vse telefonske zveze. Brzovlaki so prihajali z velikanskimi zamudami. Na nekaterih vlakih so vagonska vrata tako močna zamrznila, da so mogli potniki prispeti samo skozi okna na prosto. Celo pri kratkih postankih Dvlakov na postajah so posamezni deli lokomotiv tako močno zamrznili, da so morali led najprej odtajati, predno so mogli vlaki naprej. V Berlinu samem je padlo nad pol metra sneza.

Francija snuje srednjeevropski blok

FRANCIJA, BELGIJA, POLJSKA, ČEŠKA, RUMUNIJA IN JUGOSLAVIJA NAJ STVORIJO GARANCIJSKO ZVEZO.

Pariz, 27. decembra. s. Češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš se je danes vrnil v Prago. «Temps» poroča ob tej priliki, da so pri razgovorih na Quai d' Orsayu razpravljali o sklepu pogodbe med Francijo in Češkoslovaško. Dr. Beneš bo predložil načrt te pogodbe predsedniku Masaryku in se bo nato januarja meseca zopet vrnil v Pariz, da podpише dogovor. Slično pogodbo bo predlagala Francija tudi Poljski, Belgiji, Rumuniji in Jugoslaviji. Glavne točke pogodbe so:

1.) Ohranitev povojnega stanja v Evropi in izvršitev vseh mirovnih pogodb.

2.) Izvrševanje mirovne politike, to je politike, ki vsebuje sistem defenzivnih dogovorov.

3.) Zasiguranje vseh mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz obstoja Zveze narodov.

4.) Sodelovanje za gospodarsko obnovo Evrope.

«Temps» objavlja še nastopne točke programa: Onemogočenje vzpostavitve hohenzollernske dinastije in garancija neodvisnosti Avstrije. Nadalje se mora preprečiti vzpostavitev habsburške dinastije na Madžarskem. Vse vlade se obvežejo sodelovati pri vseh velikih evropskih vprašanjih ter predložiti vse medsebojne spore razsodišču.

Priprave za rešitev reškega spora

MUSSOLINIJEVA INTRIGA.

Beograd, 27. decembra. rp. Iz političnih krogov se širijo deloma si nasprotujoče govorice o pripravah za definitivni sporazum med Italijo in Jugoslavijo radi Reke. Medtem ko se je nedavno poročalo, da je Italija sedaj pripravljena priznati rapalski dogovor in torej samostojnost Reke kot osnovo sporazuma, trdi današnja «Politika», da Italija zahteva suvereniteto nad Reko, daje pa Baroš in Delto Jugoslaviji ter zahteva trgovinsko pogodbo tekom dveh mesecev po zaključku reškega sporazuma. Točno je vsekakor da se vršijo med Mussolinijem in Pašićem direktni razgovori, ki so že daleč dospeli.

Beograd, 27. decembra. r. Naš vojni odposlanec v Rimu general Ječmenić je prevzel posle svojega predhodnika generala Jurišića. Danes sta bila oba generala sprejeta v dolgi avdijenci pri italijanskem kralju, ki je naglašal potrebo dobrih odnošajev med obema državama.

Po avdijenci je general Ječmenić posetil predsednika vlade Mussolinija, ki je tudi naglašal potrebo dobrih odnošajev med Jugoslavijo in Italijo ter izjavil, da bi bil sporazum s Srbijo(!) signren, upa pa, da bo tudi z Jugoslavijo(!), ako ona to želi.

ZA OBNOVITEV PROMETA NA BRAJDICI.

Beograd, 27. decembra. r. Danes dopoldne so delegati sušaških privrednikov posetili predsednika vlade Pašića in ministra zunanjih poslov dr. Ninčića v spremstvu delegatov zagrebško, beograjske in ljubljanske trgovinske zbornice. Delegacija je naprosila ministra, da se med Brajdico in Bakrom vzpostavi ne samo osebni, temveč tudi tovorni promet. Sedaj se tovorni promet vrši na 15 km dolgi črti samo s konji, kar povzroča občutno podraževanje blaga. Ministra sta obljubila deputaciji, da bosta storila vse potrebno, da se promet olajša.

Venizelos se vrača v Grčijo

NEGOTOVOST O NJEGOVIH NAMERAH.

Pariz, 27. decembra. g. Tukajšnje grško poslaništvo sporoča, da je Venizelos izjavil številnim grškim deputacijam, da se vrne v Grčijo dne 29. decembra. Vkrcal se bo v Marseillu in prispel v Atene 2. januarja. Vendar pa izjavlja Venizelos, da odklanja vsako aktivno politično udejstvovanje. Hoče samo sodelovati z nasveti pri razvoju sedanjih političnih razmer.

Pariz, 27. decembra, j. Venizelos je danes dopoldne na Quai d' Orsayu napravil svoj poslovilni poset. Sprejel ga je vodja političnega oddelka Beretti della Rocca. V zunanjem ministrstvu se je nocoj poudarjalo, da je ta poset le akt uljudnosti brez vsakega političnega pomena in da so vse vesti, da se namerava Francija vmešavati v grške zadeve, popolnoma izmišljene.

V pariških krogih Male antante izjavljajo, da so vesti, da namerava Venizelos pristopiti Mali antanti, vsaj za enkrat še zelo neverjetne. V teh krogih menijo, da je ustanovitev grške republike gotova stvar. Grški parnik «Andros» je davi z grško delegacijo dospel v Marseille, da odpelje Venizelosa na Grško. Venizelos se bo v petek zvečer vkrcal na parniku ter v soboto odpotoval v Atene. Tukajšnji prijatelji grškega državnika so zelo v skrbeh za njegovo osebno varnost.

Atene, 27. decembra. j. Povratek Venizelosa še vedno ne bo popolnoma razčistil zapletenega položaja, ker je sleherni prej negotovo, kdo bo pravzaprav vladal. Po zadnjih vesteh iz Pariza namreč Venizelos ni pripravljen prevzeti vodstva vlade. V vrstah njegovih prijateljev se trdi, da bo Venizelos kmalu po svojem prihodu v Atene izdal na grški narod proklamacijo, v kateri bo izjavil, da se bo brez vsake strankarske politike dal edino le voditi od misli, vsled katere ga je poklical narod nazaj, namreč, da bi nad vsemi strankami stoječ skrbel predvsem za vzpostavitev reda. Republikanci pa trdijo, da je Venizelos docela njihov pristaš in da bo kmalu odredil plebiscit glede republike.

Kakor izgleda, bo Venizelos najprej nekaj tednov porabil za to, da pronči izid volitev in da dozna prave želje prebivalstva. Pri tem se bo začasno naslanjal na ministrstvo, ki ga bo dal sestaviti od enega svojih najožjih prijateljev.

Pre-rečen komunističen puč v Španiji

Madrid, 27. decembra. g. Policija je odkrila široko zasnovano komunistično zaroto, ki je bila razširjena preko Španske in Portugalske in je imela za cilj vstajo, ki naj bi izbruhnila dne 25. t. m. V smislu načrta naj bi komunisti 25. decembra istočasno vrgli sedanji vladi na Španskem in Portugalskem in ju nadomestili s komunistično diktaturo.

Iz zaplenjenih dokumentov je razvidno, da so se komunistične organizacije v Madridu, Seviliji in San Sebastianu skrivale pod imenom sportnih organizacij in izvrševale vojaške vaje. Zlasti so ustanavljali komunisti nogometne klube, denarna sredstva pa so dobivale organizacije baje iz Moskve.

Dosedaj je bilo aretiranih v Valenciji, Biskayi, Astoriji in na Balearskih otokih nad 1000 oseb. Portugalski zastopnik v Madridu je dobil od španske policije natančna pojasnila o odkritjih, da more tudi portugalska policija ukreniti vse potrebno.

Inozemske borze

27. decembra:

CURIH: Beograd 6.45, New-York 572, London 24.84, Pariz 28.50, Milan 24.75, Praga 16.6250, Budimpešta 0.09125, Bukarešta 2.95, Sofija 4.10, Dunaj 0.008065.

TRST: Beograd 26 do 26.25, Pariz 113 do 115.50, London 100.50 do 100.75, New-York 23.05 do 23.20, Curih 402 do 405, Praga 67.25 do 67.75, Dunaj 0.0322 do 0.0327, dinarji 26.10 do 26.80, službeni kurz zlate lire 447.94.

DUNAJ: Beograd 800 do 804, Berlin 15.70 do 16.80, Budimpešta 3.67 do 3.77, Bukarešta 365 do 367, London 307.500 do 308.500, Milan 3049 do 3061, New-York 70.935 do 71.185, Pariz 3542 do 3558, Praga 2067 do 2077, Sofija 501 do 506, Varšava 92 do 98, Curih 12.385 do 12.435, dolarji 70.560 do 70.960, lire 3015 do 3035, dinarji 799 do 805.

BERLIN: (V milijonih): Beograd 47.480, Milan 183.740, Pariz 314.070, London 18.254.250, New-York 4.189.500.

NEW-YORK: Beograd 114, London 434.50, Pariz 512, Berlin 0.000.000.0025, Milan 434.50 Curih 1747, Praga 292.25, Dunaj 0.14, Budimpešta 0.5250, Bukarešta 51.50.

Proti naprednemu bloku

DR. RAVNIHAR SE JE UDINJAL RADIKALOM.

Ljubljana, 27. decembra. Kakor smo že poročali, je JDS ponudila načelstvu NNS, da naj se začno razgovori radi združitve obeh strank. JDS se je postavila na stališče, da je cepljenje škodljivo, da vrhu tega ni več razlogov za posebno stranko kakor so morda bili leta 1922. in da treba preko vseh osebnih vprašanj iti na dnevni red. Včeraj je JDS od merodajne osebe imenom NNS prejela izjavo, da NNS tako akcijo odklanja in da je odločila, da ima dr. Ravnihar, čim bi postal narodni poslanec, vstopiti v radikalski klub.

Isto poroča tudi beograjsko časopisje. S tem je kocka padla. NNS je prestala živeti samostojno.

Beograd, 26. decembra. r. Danes se je vršila v radikalskem klubu konferenca, katere so se udeležili tudi nekateri ministri. V razpravi je bilo tudi vprašanje reorganizacije radikalske stranke v Sloveniji. V tej zadevi se je prošli teden mudil v Beogradu dr. Vladimir Ravnihar, ki je ponudil, da se politična grupa, ki jo vodita on in dr. Triller, angažira za radikalsko politiko. Ta ponudba je bila sprejeta pod pogojem, da dr. Ravnihar vstopi v radikalski parlamentarni klub čim pride v narodno skupščino. Na današnji konferenci so bile dr. Ravniharjeve propozicije v načelu odobrene, pri čemer se je z raznih strani poudarjala važnost Ravniharjevega pristopa v radikale, češ, da bo ž njim kot starosto Sokolskega saveza pridobljeno tudi sokolstvo (!!). Manjša grupa se je zavzemala za to, da stranka poveri organizacijo takozvanim Štefanovičevim radikalom. Razpust «Akcijskega odbora» se je splošno odobraval.

Blok gospodina Kamenarovića

Prispevki k programu grupe Lenarčič-Deržič - Urek - Ravnihar.

Gospodje dr. Ivan Sajovic iz Kočevja ter Jos. Lenarčič iz Vrhnike, oba radikala; kmetijec Ivan Urek z Bizeljskega, dr. Vladimir Ravnihar in Ivan Deržič, narodni socijalec, ki so vzeli na sebe nalogo, da dajo ime novi firmi, pod katero bo «Jadranska banka» vodila svoje skrahirano časopisno podjetje naprej, so objavili neke vrste manifest, v katerem z bombastičnimi frazami skušajo natveziti narodu in naprednjaštvu, da bo naslednik «Jutranjih Novosti» neke boljše vrste moralični in politični Izveličar.

Celo akcijo vodijo gospodje radikali, s katerimi se je sedaj pobotal dr. Ravnihar, ki je še nedavno trdil, da kot narodnjak in napredjnjak ž njimi ne more. Sedaj je ž njimi skupaj podpisal tudi to-le svečano izjavo:

«Le v eni stvari ne bomo in ne poznamo kompromisa — v nacijonalni misli.»

K tej izjavi je treba dodati nekoliko zgodovinskega komentarja. Evo ga:

Letos v marcu je ista NPS pod vodstvom dr. Sajovca v Kočevju sklenila kompromis s kočevskimi Nemci, po katerem se je Nemcem obljubilo velike nacijonalne koncesije in vrhu njih razpust slovenskega občinskega odbora v Kočevju. Le čuječnosti JDS se je zahvaliti, da je kompromis mogel biti samo deloma izvršen.

Letos spomladi je sklenila NRS poseben pakt z Nemci za parlamentarno večino. Po tem paktu je odredil minister prosvete nemško gimnazijo v Ljubljani, ki pa jo je sprečila nezmožnost Nemcev pravočasno postaviti čisto malenkostno število zahtevanih učencev.

Po pogodbi z Nemci so radikali pustili marširati vojaštvo v Celju zoper Slovence. V Ptuju so na sleno obsodili narodne ljudi, le ker so Nemci to zahtevali.

Nemcem se je zahotelo nemške tiskarne v Mariboru. Osnovali so v to svrho tiskarno «Helios» družba z o. z. Po pogodbi NRS z Nemci imajo to tiskarsko koncesijo dobiti in je minister Kojić to odredil.

Po sporazumu NRS z Nemci je g. Wiltschnig v Hrastniku, potem ko so mu vse dosedanje vlade to odklanjale, dobil državljanstvo SHS, in to češ da je — Slovenec, ki sme optirati po senžermenski pogodbi! Naši Primorci, ki so zakasnili prijavo opcije, morajo vsi čakati na novi zakon o državljanstvu, ki pride bogzna kedaj. Za g. Wiltschniga je veljal višji zakon t. j. kom, romis med Nemci in gospodo, ki je dala materijalno zaledje Sajovic-Lenarčič-Deržič-Ravniharjevemu «Narodnemu» dnevniku.

«Ofenziva proti — demokratom.»

Beograd, 26. decembra. p. «Vreme» poroča v članku iz Slovenije, da se je v Ljubljani stvoril blok proti demokratom pod vodstvom dr. Ravniharja. Članek je očividno inspiriran od dr. Ravniharja, ki se je te dni mudil v Beogradu, in pише: «Dosežen je sporazum z radikali, da njihov organ v Ljubljani «Jutranje Novosti» prenehа izhajati ob novem letu . . .» O programu novega lista pravi članek, da ne bo vodil kampanje proti radikalom in kmetijcem, ampak «Glavna ofenziva je naperjena sto akcijo proti demokratom.» (Op. ur.: Glavna ofenziva Ravniharjevega bloka torej ne gre proti klerikalizmu in proti Nemcem, ampak proti — demokratom. Odgovor ne izostane!)

Marinkovićev pro'ekt

DEMOKRATSKA NAČELA O SAMOUPRAVI IN DECENTRALIZACIJI.

Beograd, 26. decembra.

V smislu programa demokratske stranke, ki izrecno naglaša, da je treba poskrbeti, da se funkcioniranje državne administracije pospeši in spopolni z razbremenitvijo ministrstev po principu administrativne dekoncentracije in da se mora ljudstvu osigurati najširji vpliv v samoupravnih edinicah, je posl. dr. V. Marinković izdelal projekt, ki naj bi bil v bodoče merodajen za politiko demokratske stranke. Projekt, ki je bil odobren od ožjega odbora DS in ki bo predložen plenumu glavnega odbora potem pa kongresu stranke v definitivno odobritev, se glasi v svojih načelnih točkah:

1. Obseg kompetence samoupravnih oblasti je treba znatno razširiti popolnoma do mej, v katerih je možno obvarovati načelo absolutnega in brezpogojnega edinstva države. Pri tem morajo ostati pod enotnim državnim vodstvom splošne politične in splošne državne zadeve (diplomacija, vojska, sodstvo, policija, prosvetna politika, vere, državne splošne finance) in zadeve, pri katerih je centralizirana uprava potrebna za skladnost našega ekonomskega razvoja (promet, pošta, brzojav in telefon). Vse druge zadeve je treba prenesti na samoupravne korporacije. Po temu ima preiti v kompetenco samoupravnih korporacij večji del sedanje kompetence centralne uprave ministrstev: trgovine in industrije, socialne politike, poljedelstva in vod in prosvete ter skoraj cela kompetenca ministrstva narodnega zdravja, javnih del ter šum in rud.

2.) Nadzorstvo državne oblasti nad samoupravnimi korporacijami ostane v mejah, ki jih je postavil zakon zaradi zaščite državnih interesov in državljanskih pravic. V obsegu svoje kompetence so samoupravne oblasti popolnoma samostalne. V nobenem slučaju se ne sme dovustiti državni oblasti, da odloke samouprave zadržuje od izvršitve zato, ker bi bili — po njenem mnenju — ti odloki proti državnim ali oblastnim interesom. Vsako preventivno nadzorstvo (n. pr. potrebo predhodnega odobrenja od neke vrhovne administrative) naj se ukine. Enako je treba ukiniti zakonske določbe, ki omejujejo samostalnost sklepov samoupravnih korporacij, nimajo pa za cilj zaščite državnih interesov in posameznih važnejših določb državnega zakonodajstva, z eno besedo: tudi v samoupravni ureditvi se ima izvesti načelo edinstva oblasti in edinstva odgovornosti. Naravno, da se vse to ne nanaša na zadeve delegirane kompetence, kjer zakon izroča samoupravnim organom gotove funkcije državne oblasti, da jo za njo, mesto nje in po njenih navodilih izvršujejo.

3.) Samoupravne korporacije je treba ustvarjati popolnoma na neodvisni finančni bazi. Za popolno samostalnost je neodvisno finansiranje neobhodni pogoj samoupravne oblasti. Zato se morajo gotovi dohodki popolnoma odstopiti samoupravnim korporacijam in sicer dohodki teritorialnega značaja, v prvi vrsti oni, ki jih država po stanju svoje administracije ni mogla in ne bo mogla še cela leta s popolno koristjo eksploatirati, kakor so: gozdovi, rude, mineralni izvori, kopališča itd. Te finančne vire naj državna uprava izroči v izkoriščanje oblastem, razen rudnikov premoga, železa in soli, ki jih država z uspehom izkorišča, ker to zahteva potreba države. Država naj izroči samoupravnim korporacijam tudi vse neposredne državne davke, prepuščajoč jim, da jih same po svojih potrebah zmanjšujejo ali povečavajo.

4.) V zvezi s temi reformami, potrebnimi v vseh administracijah, ki bi morale ostati centralizirane, je treba izvršiti **dekoncentracijo uradov**, in sicer zato, da se z ene strani izogne nagomilavanju dela v ministrstvih, in z druge strani, da je od njih odvisna odgovornost neposrednih izvršilcev zakona in da se ojači nadzorstvo nad njimi.

Beograd, 27. decembra. g. Pribičević izjavlja v «Pravdi»: Strinjam se s projektom gosp. dr. Voje Marinkovića, ki je popolnoma v mejah ustave. Že leta 1919. sem na sarajevskem shodu govoril o potrebi širokih samouprav in o upravni dekoncentraciji.

— Ministrska kriza v Albaniji. Albanska vlada se nahaja v krizi, ker je zbornica predsedniku Hamid Beju Zagulu izrekla nezaupnico. Za naslednika sedanjega albanskega premierja se imenuje profesor Curacucci, ki je bil izvoljen za poslanca v Skadru z veliko večino glasov tamošnjega prebivalstva.

Politične beležke

+ **Likvidacija ljubljanske pokrajinske uprave.** Vel. župan g. Sporn je dobil naročilo, da nemudoma izvede likvidacijo pokrajinske uprave v Ljubljani. Radikalska stranka se je odločila, da provede delitev Slovenije v vseh podrobnostih v trenutku, ko je za sebe angažirala ravno tiste ljudi, ki so se še nedavno kot junaki borili proti — izvedbi te razdelitve.

+ **Hinavstvo in dvoreznost.** Piše se nam iz sokolskih krogov: V Mariboru so bile te dni manifestacije zoper nemško tiskarno. Odobravamo jih seveda v polni meri. Navdušenje je bilo veliko. Vse kot priprava za nacionalni blok ki ima v Mariboru nastopiti za prihodnje občinske volitve. Sodelujejo pa pri tej manifestaciji tudi radikali. Akcija je obrnjena dozdevno proti Nemcem. A ti dejansko ne delajo ničesar, kar bi jim pameten človek smel posebno zameriti. Saj so oni raztresena manjšina, ki brez vlade ne more nič. Akcija je v resnici naperjena zoper vlado, ki edina je kriva, da na narodni meji izdaja narodni interes. Kdo pa je ta vlada? *To je radikalska partija* in nihče drugi. Ako se torej v Mariboru javno zboruje sredi zimese godi to zoper *radikalno partijo*. Kako more biti pošten Slovenec pristaš te stranke? Ali njen zaveznik? Kako more pa celo član radikalske stranke biti tako drzen, da sam proti sebi manifestira, to ni jasno. To je politično akrobatstvo prvega reda. Manifestacije in protesti sam proti sebi so nečuveno hinavstvo in dvoreznost. Lahko se na lastni stranki ena ali druga taktična poteza postranske važnosti ne odobrava, a če radikalski govornik mora o lastni stranki priznati, da je narodna izdajalka, ga moramo vprašati: kako moreš biti član take stranke? Če imaš kaj časti, ven iz nje! Biti pa naroden le na ulici, v resnici pa podpirati izdajsko početje radikalov, to ne gre. Isto velja na adreso dr. Ravniharja, NSS in SKS, ki so se v Ljubljani zvezali z radikali.

+ **Drang nach Süden.** Zadnje imenovanje oddelnih načelnikov nove ljubljanske železniške direkcije nam kaže, da se začenja v Sloveniji zopet staro protežiranje Nemcev pri železnicah. Strojno stroko na direkciji prevzame inž. Ogrinc, s katerim je imela naša javnost že večkrat opravila, osobito za časa njegovega načelnikovanja v kurilnici v Mariboru. Namesto da bi se postavilo na to mesto moža, ki naj bo v državnem oziru naša opora, pa se dovoljuje v *šestem letu* naše svobode, da ga zaseda mož, kateremu se očita, da se je družil s protinarodnimi in nenarodnimi elementi, da je na vseh koncih in krajih zapostavljal domačine, samo da so Nemci ostali na svojih mestih pri Južni železnici. Mariborska delavnica je še sedaj leglo protinarodnih elementov v Mariboru. — In inženirji po kurilnicah? *So skoraj sami Nemci ali pa posili Slovenci!* — Sedaj ob stvarjenju nove direkcije *državnih* železnic pa naj se to nadaljuje? In naj se pri lastnem državnem podjetju še nadalje zapostavljajo narodni, zavedni ljudje na ljubo tujcem?! O celi zadevi, kako se namerava postopati in kako se je že delalo na «čiščenju» Južne železnice od narodnih ljudi bomo potem, ko bodo zbrani vsi podatki točno poročali naši javnosti, da se končno dvoj na igra raznih gospodov proti našemu življu razkrinka in uniči.

Gledališče

Ljubljanska drama.

Petek, 28.: «Mogočni prstan». F.
Sobota, 29.: «Osma žena». F.
Nedelja, 30. ob 15.: «Peterčkove sanje». Izv. Ob 20.: «Hamlet». Izv.
Ponedeljek, 31.: Zaprto.
Torek, 1. ob 15.: «Mogočni prstan». Izv. Ob 20.: «Osma žena». Izv

Ljubljanska opera.

Petek, 28.: «Notredamski zvonar». C.
Sobota, 29.: «Tosca». D.
Nedelja, 30.: «Zapečatenci-Schicchi». Izv.
Ponedeljek, 31.: Zaprto.
Torek, 1.:«Notredamski zvonar». Izv.

Mariborsko gledališče.

Petek, 28.: «Magdalena». B.
Sobota, 29.: Koncert in «Cavallerria Rusticana». D.

Sport

Pokalne tekme v Zagrebu.

Za božične praznike so se 3 najmočnejši zagrebški klubi, Gradjanski, Hašk in Concordia, sporazumeli, da prirede medklubsko pokalno tekmovanje. Zmagal je Gradjanski. Pri prvi tekmi je zmagal Hašk nad Concordijo s 7 : 0. Gradjanski pa je porazil oba svoja nasprotnika Haška in Concordijo, in sicer s 4 : 3 (2 : 1) in s 4 : 3 (2 : 2) ter si s tem izvojeval zmago v tem turnirju.

Dunajska Admira v Beogradu.

Dunajska Admira je v dveh tekmah porazila dva najmočnejša beograjska kluba, in sicer BSK. s 4 : 2 (2 : 0), Jugoslavijo pa s 5 : 2 (1 : 0).

Božične nogometne tekme v inozemstvu.

(Dostavanja dunajskih in čeških klubov.)

Barcelona: Pred 30.000 gledalci je bila praška Sparta pri svoji prvi tekmi sedanjega turnirja na Španskem od F. C. Barcelona poražena z 1 : 0 (1 : 0). Najboljši igralec Sparte je bil branilec Hojer. Sodil je sodnik Watson iz Anglije. Pri včerajšnji revanžni tekmi proti F. C. Barcelonf je bila Sparta zopet poražena z 2 : 1.

Bilbao: Častno pa je praška Slavija zastopala na Španskem češkoslovaški nogomet v tekmi prot A. S. K. Bilbao, ki ga je porazila z 9 : 2 (6 : 1). Scortali so za Slavijo Čapek 4, Štapel 2, Vanik, Kužel in Kratohvil po 1. V revanžni tekmi se je morala Slavija zadovoljiti z neodločnim izidom 4 : 4.

San Sebastian: Rapid (Dunaj) je doživel svoj drugi poraz proti Royal Societed z 1 : 2 (1: 2). Zmagonosni gol je padel iz enajstmetrovke. Za Rapid je scortal Wessely. DFC. (Praga) pa je porazil Royal Societed s 3 : 1.

Lizbona: Rapid : Beneficio 2 : 1 (1 : 1).

Saragosa: DFC. (Praga) : Iberia 7 : 0.

Turin: Wiener Sportklub : F. C. Torino 2 : 1 (1 : 1).

Spezia: Makabi (Brno) : S. C. Spezia 0 : 0.

Legnano: Makabi (Brno) : S. C. Legnano 0 : 0.

Freiburg: Vienna (Dunaj) : Sp. C. Freiburg 1 : 1.

Na Dunaju, Pragi in Budimpešti so bile vse tekme radi snega odpovedane.

•

Božični dnevi na smučeh. Prazniki so spravili lepo število naših smučarjev v planine, od kojih je večina praznovala božični večer zunaj v kočah. Na Veliki planini je bil sicer precej jak veter, vendar so bili dnevi nepopisno krasni ter teren zelo ugoden. Snega je bilo zadosti, smučarji so napolnili vse dni kočo, med njimi tudi nekaj Zagrebčanov. Na Kriški planini je bila manjša družba po večini Zagrebčani, ki so imeli tudi krasen teren. Mnogo jih je bilo v Kranjski gori in v Planici, osobito zadnja božična dneva, kjer so tudi imeli prav ugoden teren. Manjše izletniške družbe in posamezniki pa so bili v vseh naših zimskosportnih krajih in tudi v gorah, deloma v bolj ali manj ugodnem terenu.

Zimski sport med celjskimi sportniki je v najlepšem razvoju. Mrzlo vreme, ki je nastopilo, je izvabilo zlasti v praznikih na drsališče pri g. Dichlu množice vesele mladine in oddiha potrebnih odraslih meščanov. Drsališče upravlja vodstvo celjske Dijaške kuhinje, ki je vstopnino znatno znižalo. Tudi sankarji in smučarji že težko pričakujejo trajnega snega. Izhodišče za smučarje je celjska koča pod Dostom.

Hajduk v Tunisu. Splitski Hajduk je v pokalnem tekmovanju s kluboma Avantgarde in Stade Gaulois odnesel dve lepi zmagi. Avantgarde je porazil s 3 : 0, prvaka Tunisa Stade Gaulois z 1 : 0. Hajduk je dobil krasen pokal.

Seja upravnega odbora LNP. se vrši danes, 28. t. m. ob 18. v lokalu Sportne zveze, Narodni dom. Prosi se polnoštevilne udeležbe. Predsedstvo.

Drsališče Sportnega kluba Ilirije pod Cekinovim gradom v Ljubljani je otvorilo svojo drugo sezono na Božični dan. Ilirija je zgradila to drsališče z velikim trudom in veliko požrtvovalnostjo svojih članov ter je bilo lansko leto še nepopolno, letos pa je znatno boljše ter se bo v naj krajšem času brezhibna ledena ploskev. Tenis prostor, na katerem stoji drsališče, se je v preteklem letu ustalil ter nudi sedaj tudi za drsališče boljši teren. Člani Ilirije so vneto na delu, da odstranijo še zadnje malenkostne nedostatke, tako da bo nudilo drsališče tudi primerni sportni prostor za nameravane drsalne tekme. Posebno prednost nudi to drsališče tudi zato, ker je grajeno na suhem prostoru ter ni nikake nevarnosti. Drsalcem priporočamo najtoplejše to drsališče.

Smuški odsek S. K. Ilirije poziva vse člane, da se sigurno udeleže sestanka, ki se vrši v petek dne 28. t. m. ob pol 19. uri zvečer v Prešernovi sobi restavracije «Novi svet». Z ozirom na važnost in nujnost gradiva je udeležba vseh članov obvezna. Na sestanek so vabljeni tudi vsi prijatelji kluba in zimskega sporta kakor tudi vsi smučarji-začetniki, ki hočejo vstopiti v to sekcijo. Načelnik.

Sodišče

Star uzmovič je 45 let stari Štefan Gaberl, mesarski pomočnik, rojen v Klenovniku na Hrvatskem. Bil je radi raznih deliktov, zlasti pa tatvine že 21krat kaznovan. Ko je bil pred kratkim zaposlen kot hlapec pri posestniku Jamniku v Otiškem vrhu, je iz hleva svojega gospodarja ukradel velikega vola, ki so ga orožniki kmalu na to našli pri mesarju Žebrcku v Vuzenici, kjer je hotel Gaberl vola zaklati, kar mu pa Žebrek ni dovolil. Ko je zaslutil, da so mu orožniki že za petami, je izginil. Šele 25. oktobra so ga zasledili pri posestniku Lamprehtu na Kumnu. Okrožno sodišče v Celju ga je obsodilo na 18 mesecev težke ječe.

Beganca je dajal potuho posestnik Pavel Plevnik v Bukovju. Ko je Plevnikov sin dne 17. julija pobegnil iz svojega pešpolka, mu je dajal hrano in stanovanje, vsled česar ga je obsodilo okrožno sodišče v Celju na en teden zapora.

Razžaljenje službujočega orožnika. V gostilni Ferd. Škofa v Stražah pri Št. Ilju pod Turjakom je prišlo med vinjenimi gosti do prepira. Ko je posredoval na pomoč poklican orožnik, ga je žagar Alb. Hudovernik opsoval med drugim z besedami: «Kaj me boš hudič izpraševal». Nato ga je še udaril po licu. Kljub temu, da se je zagovarjal s popolno pijanostjo, v kateri je baje prijel orožnika radi ravnotežja, ga je celjsko okrožno sodišče obsodilo na 14 dni zapora.

Kino

Kino «Ideal» v Ljubljani predvaja od petka 28. t. m. do vštevši nedelje 30. t. m. čudovito zgodbo *«Divja kri»* v 5. dejanjih v glavni vlogi Edith Roberts. Film je zanimiv ne samo po svoji vsebini in krasnih naravnih posnetkih, temveč je poln pustolovnih doživljajev, tako da bo zadovoljen z obiskom še tako razvajen kino obiskovalec.

•

PREDNAZNANILO!
— Detektivski dvobol. —
Harry Hill proti Scherlock Holmesu. Kdo bo zmagal?
Uganka se reši v ponedeljek 31. decembra, v torek 1. in sredo 2. januarja 1924. v kinu «IDEAL».

Objave

× **Silvestrova noč pevskega društva «Ljubljanski Zvon»** v zgornjih prostorih Narodnega doma. Koncertni spored, srečolov, šaljivi nastopi, ples, polnočna alegorija.

× **Silvestrov večer** priredi tudi letos pevski zbor Glasbene Matice v Ljubljani, in sicer v veliki dvorani Filharmonične družbe. Spored nad vse zanimiv, celo originalen in zabaven. Po 12. uri ples. Vabljeni so člani in članice pevskega zbora in po njih vpeljani gostje. Posebna vabila se ne bodo razpošiljala, vstopnine ni, sprejemali pa se bodo prostovoljni prispevki v prid zborovemu potovalnemu skladu. Pričakovati je k veseli prireditvi tudi letos zelo obilne udeležbe!

× **Sokol v Borovnici** priredi na Silvestrovo v Sokolskem domu veseloigro v 4 dejanjih «Siviljo». Poleg petja in proste zabave — za prigrizek in okrepčilo bodo poskrbele ljubeznive dame, ki so se v lepem številu odzvale povabilu veseličnega odseka — bo ob polnoči alegorija. Posebnih vabil ne bomo razpošiljali. Kdor se hoče veselo posloviti od letošnjega leta in pošteno pozabavati, naj ne izostane.

× **Na sporedu Silvestrovega večera ljubljanskega Sokola** so, poleg koncertnih točk muzike Dravske divizijske oblasti, tudi še telovadne točke, mramorni kipi, komični nastopi, Silvestrov govor, alegorija in po polnoči ples. Natančen spored se bo objavil po praznikih. Začetek prireditve ob 20. uri (8. uri zvečer). Vstopnina: Za člane, a le v predprodaji 10 Din, za ostale posetnike po 20 Din. Članstvo se zategadelj posebej opozarja, da si preskrbi vstopnice v predprodaji. Vstopnice se bodo dobivale v predprodaji v soboto dne 29. decembra od 17. do 19. ure (5. do 7. ure popoldne), v nedeljo dne 30. decembra od 10. do 12. ure in v ponedeljek 31. decembra od 15. do 17. ure (3. do 5. ure popoldne).

× **Sokol v Kranju** priredi v ponedeljek dne 31. decembra ob pol 21. uri v lastnih prostorih običajni Silvestrov večer. Spored večera obsega zelo zanimive točke.

× **Seja odbora Zveze slov. pevskih zborov** danes, v petek dne 28. decembra ob 8. uri zvečer v Glasbeni Matici.

× **Izgubil se je na božični večer uhan** s kamni. Pošten najditelj naj ga odda v upravi «Jutra» proti nagradi.

× **Orjuna — Ljubljana.** Mestna organizacija jugoslovenskih nacionalistov v Ljubljani javlja svojemu članstvu, da se vrši redni občni zbor v petek dne 28. decembra ob 8. uri zvečer v Mestnem domu. Udeležba za članstvo obligatna. — Mestni odbor.

× **Silvestrova noč, katero priredi «Ljubljanski Zvon»** v gornjih prostorih Narodnega doma, bo nudila vsem, kateri so in hočejo postati dobre volje, zelo pestro in cenо zabavo. Naj nikogar ne manjka.

× **Vsem učiteljem - feričalcem!** Vaše zborovanje se vrši v soboto dne 29. decembra v Narodnem domu v Celju. Udeležba za udeležence počitniškega izleta obvezna. Glavni dnevni točki: Stališče učit. P. F. S. na zadnjo okr. pokr. pov in poč. izlet. — Za odbor Mrovlje.

× **Gradbeni odsek Sokola in Žirovnikov zbor v Št. Vidu nad Ljubljano** priredita dne 31. decembra ob 6. uri zvečer zabavni večer pri «Slepem Janezu» v Zapužah. Vstop prost.

× **Klub Primork v Ljubljani** ponovno opozarja vse dame, ki so se udeležile seje dne 19. decembra v damskem salonu kavarne «Emona», da se vrši le tam zadnja seja prireditvenega odbora za primorski ples, ki se vrši dne 5. januarja v korist Sokolskega doma na Taboru dne 28. decembra ob 5. uri popoldne. Vse dame se uljudno vabi, da se te seje gotovo udeleže.

× **Društvo zobotehnikov za Slovenijo** vabi svoje člane na sejo, ki se vrši dne 28. decembra pri «Novem svetu» ob 8. uri zvečer. Udeležba nujna in obvezna.

× **Silvestrov večer** praznuje letos Sokol I v veliki Kazinski dvorani v I. nadstropju. Poleg drugih posebnosti bodo člani in drugi gostje prvič videli prav in zaključeno zunanje lice bodočega doma na Taboru, ki bo glavni motiv polnočne alegorije.

× **Predavanje v društvu «Soča»** v Ljubljani. V društvu «Soča» predava v soboto dne 29. decembra profesor na liceju g. dr. Rudolf Mole in sicer o poljskem pisatelju Henriku Sienkiewiczu. Na to lepo in zanimivo predavanje vabi odbor «Soče» člane, prijatelje in drugo cenj. občinstvo. Pričetek predavanja ob pol 9. uri zvečer v salonu pri «Levu». Vstop vsem prost.

Naši kraji in ljudje

Prazniki v Ljubljani

Nudili so običajno sliko, ki ji je pa že bolj kakor druga leta vtisnila svojo turobno noto beda, v kateri živi ogromna večina državnih in drugih stalnih nastavljencev, in še hujša beda žal že tudi pri nas vedno številnejših rodbin brezposelnih. Božična drevesca so bila mnogo manj razkošna, Božiček radodaren le v redkih premožnih rodbinah. Narava je položila na skelečo bolečino hladeč obliž s tem, da je sveti dan odela z razkošno zimsko krasoto; in tako so si tisoči in tisoči iskali in polskali prazničnega razvedrila na prostem, na Posavju, Rožniku in dalje na okrog.

Na sveti večer je bilo mesto kakor izumrlo. Kdor ima svojce, je ostal pri njih, drugi so se zatekli, kdor je le mogel, k znanim in prijateljskim rodbinam. Gledališča in kinematografi so bili zaprti, kavarne brez koncertov in prazne. V «Zvezdi» in «Emoni», kjer drugače skoraj ne dobiš prostora, si lahko okupiral po pol tucata miz naenkrat. Šele o polnoči so ulice malo oživele. Ljudje so hodili k polnočnicam, nekateri iz verske potrebe, drugi iz tradicije, tretji na — randevuje. In teh ni bilo najmanj.

Gledališče si ni izbralo za praznike baš najsrečnejšega programa. Uprava bi morala upoštevati, da si ljudje ob takih dnevih ne žele težkih problemov. Tako pa je bila drama pri vseh štirih predstavah, opera pa tudi na sveti dan bolj slabo obiskana; šele «Aida» na Štefanovo jo je napolnila in izzvala zopet živahne aplavze. Pač pa so na oba praznika oživele kavarne in se polnili kini.

Praznike so zaključil na Štefanovo tvečer prostovoljni gasilci, ki so priredili v Unionu prav okusno in spretno aranžirano božično zabavo. Otvoril jo je ob 9. podpredsednik «Gasilske Zveze» gosp. Josip Turk s kratkim nagovorom, v katerem je poudaril velik pomen prostovoljnega gasilstva zlasti za Ljubljano, obenem pa ugotovil, da nista zastopana ni županstvo niti vlada. Večer je bil sicer lepo obiskan, a naši požrtvovalni gasilci bi zaslužili, da bi bil še številnejše. Navzoči, med katerimi je bilo tudi več občinskih svetovalcev in tajnik francoskega konzulata gosp. Findeisen, pa so prišli v polni meri na svoj račun, kajti zabava je bila res neprisiljeno domača, skozinskoz demokratična.

Božični teden v Mariboru

Maribor, 23. decembra.

Živimo v delavnicah, ročnih in duševnih, celi dan, že davno smo zavrgli «8-urni» delavnik, ker treba vse preveč kalkulirati na vse strani. Hočeš biti trd, brez sentimentalnosti, ki stane denar, pa ti vnika prav iz ceste poezija skozi okno, pri vsaki šranjici se vkrade v sobo, na pisalno mizo, na ognjišče, vstajajo spomini iz davnih dni, slišiš deco, gledaš očke in ne moreš odoleti. Pod večer se znajdeš na toli osovraženi promenadi, med hitenjem in tisoči zavoji, zapeljivimi izložbami, jarka luč izvablja nove mehke misli in v očeh vrveče množice vidiš vse polno ljubkih načrtov za še veselejše presenečenje dragih. Ne uidejo ti pa tudi plahe sence, ki švigajo mimo brez leska v očeh, src pa jim ne vidiš. Tak je bil naš sobotni večer v Mariboru; s poezijo in brez nje. Od Drave pa je vela od ure do ure ostrejša zima in kazala prozo. Življenje je šlo svoj normalni tek. Še politika ni mirovala. Demokrati so v hotelu Kosovo ustanovili novo gospodarsko politično društvo z novimi delavci. Vesel večer, poln optimizma in volje do dela za druge. V prvem nadstropju hotela pa so se zbrali Primorci v svojem «Jadranu» in pretresali svoje skrbi in načrte. Pesem je velela vsem skupaj lahko noč, ko se je razlivala visoko nad mestom jarka mesečina.

Nedeljsko jutro nas je pozdravilo z ledenimi rožami na oknih. Se ostrejše je pihalo od Drave, na trgu pa je bilo vendar življenja, zdravega in kipečega in tako prijetno je dišalo iz smrekovega gozdiča. Iz Pohorja so leskele bele snežne jase. Hoče se mi lepote in stopim v razstavo mladega umetnika Ante Trstenjaka, rojaka z Ljutomerskega polja, ki je pravkar dovršil akademijo v Pragi. In že je razstavil 100 slik, drobnih ljubkih pesnic svoje mlade duše, zrcala svoje misleče notranjosti, polne hotenja in razmaha, iskanja, ljubavi do naše zemlje. Lepote. Olje, akvarel, lesorez, risbe, študije, vse je nakopičeno. Seve, mladost, ki še kipi in vre, ki pa zna na svojih strunah v ubrani uri zaigrati že tudi čiste tone, tako da sem obogatel med temi prvimi utrinki mladega slikarja in še bom šel gledati njegove otroke, portrete, idile iz stare Prage in njegovega Iskarijota. Z zadoščenjem sem se poslovil in krenil i jaz na Slomškov trg — protestirat kot Jugoslovan proti jugoslovanski radikalni vladi, da nam ne restavrira v Mariboru renegatstva...

Popoldne sem bil povabljen na božičnico «Društva za podporo revnih učencev» v telovadnici meščanske šole. 400 otrok, deklic in fantkov z učitelji, pred njimi pa intimne jaslice, obložene z zelenim mahom in visoka smreka, posejana z lučkami. Komaj pred letom je ravnateljica Štupca obnovila od Nemcev zapuščeno društvo in danes je mogel marljivi odbor že 400 otrok obuti in obleči. Ob straneh so bile naložene mize s čevlji in oblekami, pa tudi zavoji s prigrizki. In prihajali so drobni, bledi, sirote brez očeta, zapuščenci brez matere v copatah, ki so jih drobne ročke same sešile, v zevajočih, ali bolje rečeno, v ostankih nekdanjih čevljev, v tankih letnih, že stokrat zašitih suknjicah, pa so dobre roke položile v naročje gorkoto, vero v dobro. Mariborska občina je darovala 37.000 Din — menda prvi njen znatnejši socijalni čin, odkar stoji. Podmladek Rdečega križa je prispeval 15 tisoč dinarjev in društvo samo je nabralo velike vsote, tako da je moglo pokloniti deci več sto tisoč kron vrednega božička. To je delo, vredno imena, kot so vredni spoštovanja oni, ki v društvu delajo, nemška tovarnarka poleg slovenskega uradnika, bančnega ravnatelja in drugih, kakor tudi učiteljstvo, ki še nedeljski popoldan žrtvuje svoji ljubljeni šolski deci.

In tako mi je bilo mehko in udobno pri duši, ko sem v mraku odhajal in so pobelile mestne strehe in ulice fine, drobne božične snežinke in prinašale mir, ki so ga razlivala osrečona otroška srca po domih, kjer hodi življenje s svojimi trdimi okovanimi čevlji.

Zeleno smrečje, prinesi nam vsem pravo, resnično pomlad.

* * *

Maribor, 27. decembra.

Božični dnevi — — — Mesto se prazni, tu in tam še hite zamudniki z drevesci, zavoji; mraz pritiska. Le na kolodvoru se še tudi na božični večer gnetejo dopustniki, na vse strani hite in prihajajo — domov, k ognjišču, na gorko, k svojcem.

V kasarni kralja Aleksandra jih je ostalo dosti takih, ki jih je privezala služba, in takih, ki nimajo nikogar. A tudi njim so na večer razsvetlili zeleno drevo, komandant jim je voščil vesel božič, ki je s svojo poezijo proniknil tudi kasarniško zidovje. Vojna muzika je zaigrala «Tiho noč» — — —, gorkota se je razlila med momke. In bratstvo: vstala sta musliman in pravoslavni in sta čestitala katolikom, pa so zapeli vsi iz enega grla: «Slovenec, Srb, Hrvat — —» Dvakrat tečneje so dišale pogače. Kdo bi bil še sedaj zakrknjen in ne čutil, da smo eno in tako ostane! Kjer govore nepokvarjena srca, tam je lahko najti pravo bratstvo.

Na večer sem šel skozi ulice. Iz oken je lila svetloba, morje lučic, na trotoarju pa je sameval le stražnik in si pripenjal suknjo. Suhi zimski veter je sviral po golih vejah in odnašal sentimentalne sanje mimo službujočega... Za zagrnjenimi kavarniškimi okni so listali samci, ki jih ni povabilo nobeno čakajoče srce. Večni, prostovoljni in prisilni kandidati brez mandata. Pa tudi ta večer težke preizkušnje je minul in minuli so prazniki z običajno prozo potic in pečenk, pomanjkanja in razočaranj.

Le gledališče je preganiulo vsakdanjost. Štirikrat so igrali za ljudstvo, ki seve zopet ni prišlo, za veseljake, ki pridejo, če jih kliče «umetnost» in za inteligenco, vse je bilo lepo, dostojno. Talijinega hrama, a kaj, ko pa minister financ gospodin Stojadinović ne more pozabiti, da ga Maribor ni hotel izvoliti poslancem in tako baš Mariboru ne more dati gledališke subvencije. In še vodja drame mora delati na račun blagajne nepotrebne eksperimente z neprivlačnimi dramami, ki jih morajo obžalovanja vredni igralci prednašati praznim sedežem in kopici negodne dece. Naš bolni Talijin hram torej čaka, da izdihne in se zbudi zopet ob novih volitvah, ko (če) bo Maribor poslal v Beograd radikalnega poslanca.

Veselejši popoldan je bil na Štefanovo v Narodnem domu. Češka družina se je zbrala z deco in neugnano pridni predsednik češkega kluba je s pomagači predvajal srčkano igrico v njihovem še bolj srčkanem marijonetnem gledališču. Lahko smo ponosni Mariborčani: če nam radikali onemogočijo narodno gledališče, pa nam ostane v Mariboru vsaj češko, četudi le «lutkovo».

Brate, nemoj se uzrujati, škoduje živcem!

BOŽIČ V CELJU.

Božični prazniki so potekli letos za Celjane izredno mirno. Na sveti večer so pač zažarele lučice na božičnih drevescih v bogatejših hišah v običajni razkošnosti, večina oken pa je zakrivala tema in tihota. Saj mnoge uradniške rodbine sebi in svojcem niso mogle privoščiti niti koščka boljšega kruha. Par luksuznih oblek se je pojavilo na božični dan po celjskih ulicah, proti poldnevu in ves popoldan pa so bile ulice kakor izumrle. Kdor je le količkaj mogel, se je zatekel pri precej ugodnem vremenu v prosto naravo ter iskal tu v svojih skrbeh utehe in tolažbe. Veselo je pa pokalo na Štefanovo po gričih in gozdovih okolice, kjer je bila zbrana vsa lovska družba polnoštevilno. Pravi se pa, da je imela več sreče divjačina, ki se je poroglijivo muzala raznim nedeljskim lovcem. Seveda je krivo slabemu uspehu le vreme in pa ti «nepoklicani» gonjači.

A'bert Sič: Kmečka hiša in soba na Gorenjskem

(Založila «Učiteljska Tiskarna». Lit. Čemažar in drug v Ljubljani.)

Kdor pozna pestre zbirke narodnih ornamentov, s katerimi nas je že obogatil prof. Sič, se mora čuditi vztrajnosti in trudu tega moža, ki je daroval svoji veliki ideji ne samo svoj prosti čas, temveč tudi lepe vsote lastnega premoženja. Pa če bi ne bil dosegel načesar, nego samo to, da nam je otel mnogo narodnega blaga pogubi in pozabi, bi mu ne mogli biti nikdar dovolj hvaležni. Toda poznam ga, da mu ni bilo nikoli do hvale, še manj pa so ga kdaj mikali «mastni honorarji, s katerimi je mož komaj mogel ogromne izdatke, ki so bili neobhodno združeni z mnogimi poti in raziskavanji. Edino ljubezen do stvari ga je gnala in podpirala, da ni opešal kljub mnogim nepriliikam, pa tudi kljub mnogim «poleromu, ki so mu letela na pot.

Sičev najnovejše delo je, rekel bi, sinteza njegovega neutrudnega ustvarjanja. Je to dvoje koloriranih litografij velikega formata (46 : 74 in 40 : 74), kojih ena nam prikazuje exterieur, druga pa interieur tipične gorenjske hiše. Zdaj šele imamo pred sabo nazorno podobo, kakšno je pravo zunanje in notranje lice naše kmečke hiše, ki smo jo doslej videli v toliko klavrnih kopijah, da ne rečem grdih spakah in brezokusnih zmašilih bodisi na podobi ali na tleh. Če bi nam ne bil dal Sič ničesar drugega nego samo to dvoje vzornih podob, bi si že postavil dovolj trajen spomenik med vsemi pravimi ljubiteiji narodne umetnosti. Tisočera mu hvala!

In kolike zadrege nas je rešil! Ali smo mogli doslej, recimo v Ljubljani, ki je častimo kot zibel narodnjaštva, pokazati tujcu vsaj en dostojen model našega narodnega sloga? Morda še edino hotel «Tivoli», vse drugo pa je dokraja sramotna karikatura. Na Sičevih podobah, ki so dovolj poceni (30 Din komad), da si jih nabavi poslednji stavbenik, zidar, tesar, mizar in kdor ima še opravka pri gradbi ali izdelovanju pohištva, je dovolj jasno začrtano, kaj je res naše in kakšno mora biti, da ima pravo narodno lice. Prav tako pa naj ne bo tudi nobenega ljubitelja narodne umetnosti, ki bi ne žrtvoval tega maleškostnega zneska, da si nabavi to krasno delo, katero more biti v primernem okvirju ponos vsaki steni. Ob sebi je umljivo, da bi ne smelo biti nobene narodne šole, ki bi pogrešala to vzorno učilo. Tudi v vsakem javnem lokalu in v vsaki narodni hiši bi morale viseti te podobe ter izriniti tujo, neokusno navlako, ki se še vedno šopiri po naših krčmah in, žal, tudi stanovanjih.

Litografično podjetje Čemažar in drug je pokazalo s tem izdelkom, da imamo doma upoštevanja vreden zavod, ki more že uspešno tekmovati z inozemstvom. Domnevam pa, da je posnetek «kmečko sobe» nekoliko medel, dočim se je pri «hiši» vrinilo nekaj neodgovarjajočih barv (solnčnice pred hišo), kar pa so le majhni nedostatki. «Učiteljska Tiskarna» zasluži polno priznanje, da je založila to lepo delo, zlasti pa, da je nastavila tako zmerno ceno, s čemer je pokazala, da ji ni šlo za bogvekak dobiček, temveč za plemenito intencijo, da se delo čimbolj razširi med ljudstvom. Čudno se mi le vidi, da založnica do zdaj ni obvestila javnosti o tej izdaji, kakor je to običajno in bi bilo le v njenem interesu.

V. M—i.

Kulturni pregled

Mariborsko gledališče

Maribor, 24. decembra.

Ker je g. Štagljar obolel, je v soboto mesto napovedane «La Boheme» proizvajalo tukajšnje gledališče koncert in Mascagnijevo «Cavallerio rusticano». Vojaška godba je pod vodstvom g. kapelnika Hercoga podala E. Adamičevo suito «Iz moje mladosti». Slišali smo jo prvič. Mehka, prijetna harmonizacija je splošno jako ugajala. Tudi izvajanje je bilo dokaj dobro. Nato je zapela gca Vladimirovna par pesmi, med drugimi odlomek iz Smetanove «Libuše». Njen glas, ki je posebno mehak v višini, vedno vnovič očara poslušalca. Kot zadnjo točko koncertnega dela je podala godba Premrlovo «Božično suito», moderno skladbo, v kateri pokaže skladatelj, da se dobro razume na uporabo instrumentov. Posrečila se mu je posebno sestava barv. Vendar bi ves koncert dosegel v Götzovi dvorani večji uspeh kot v gledališču, ker gledališče nima akustike, ki je potrebna za orkestralno izvajanje.

Cavalleria rusticana: tu je treba s posebno pohvalo omeniti go. Mitrovičevo v vlogi Santuzze. Podala jo je pevsko in igralsko izborno. To je res bila Santuzza. G. Skrivanič kot Turiddu je pel svoj part dobro. Le njegov glas ne pride popolnoma do veljave, ker ga preveč stiska v goltu. Inače pa se mu mora priznati, da je dobra moč. Alfio (g. Govorov) se šele išče. Vidi se mu napredek v petju in v igri. Nagaja mu le še izgovorjava. Ko pa se bo jeziku priučil, postane lahko uporabljiv pevec. Tudi Lola (gca Kogejeva) je storila svoje najboljše. Isto moremo reči o Luciji (g. Petkove).

Zbor je pel v splošnem dobro; le, «Regina coeli» se je sumljivo majala, toda večči roki dirigentovi se je končno posrečilo spraviti ga v tir.

V nedeljo je podal skoro celokupni ansambel «Lumpacija-vagabunda». Gledališče je bilo skoro popolnoma razprodano in kar je publika pričakovala to je dobila. Svež igra, posebno zanikerne trojice Lim (g. Grom), Klopčič (g. Harastović) in Kneftra (g. Rasberger) je publiko zabavala od prvega nastopa do konca. Težko je reči, kdo je bil boljši. Vsak je svojo nalogo rešil kar najbolje. Krojačev, kakršnega je podal g. Harastović, pa je malo. Vloge so bile dobro zasedene, posebno gca Petkova (Fortuna), g. Skrbinšek (Stelarij), Kamila (Savinova) ter Lavra (Lubejeva) so mnogo pripomogli k uspehu tega večera. Orkester ter pevske točke je dirigiral g. Parma z izborno rutino.

Upajmo, da bo še marsikdaj napolnila ta burka naše gledališče ter mu napolnila blagajno. Potrebuje jo, kajti s to beraško podporo, ki jo je dobilo od vlade nikakor ne more izhajati. Če pomislimo, da je vlada naklonila Osijeku 775 tisoč kron, Novemu Sadu 1,200 tisoč K in Splitu 1.300 tisoč K podpore, vidimo, da je za temi mesti Maribor kot obmejna kulturna postojanka neprimerno zapostavljen. Drobtina 200 tisoč kron pač ne more nadomestiti vsote, ki je potrebna tej naši nepogrešljivi kulturni ustanovi ob meji.

V. Š.

Razstava umetniškega kluba «Vesna» v Celju. Otvoritev bi se morala vršiti že dne 20. decembra, a se je preložila vsled nepričakovanih ovir na 30. t. m. Razstavna dvorana je v celjski Mestni hranilnici.

Miha Maleš, «10 originalnih lesorezov slovenskih umrlih». Zopet novost na polju originalne grafike. Mapa je zelo lično opremljena. Naslovna stran z ornamentalno kompozicijo je efektna in bo krasila vsako mizo v salonih naših književnih gurmanov. Maleš je izbral portrete naslednjih slovenskih veljakov: Prešeren, Vraz, Langus, Bleiweis, Koseski, Wolf, Janežič, Svetec, Cegnar in Valjavec. Vzel si je torej može iz literature, slikarstva in kulturne zgodovine. V tehničnem oziru si posamezne slike niso enake. Nekatere so izdelane v bolj široki tehniki, med tem ko so druge rezane z ubadačem (Stichel). To jim da potrebno raznovrstnost. Glavna zasluga Malešova je gotovo v tem, da je pomagal s temi portreti popularizirati plemenito lesorezno umetnost, ki dobiva povsod vedno več prijateljev. Cena 200 Din je z ozirom na malo naklado, vsled katere bo mapa postala redkost, skoraj bi rekli skromna.

Nov koncert opernega baritonista dr. Riga. Dr. Aleksander Rigo priredi v ponedeljek dne 14. januarja 1924. v dvorani Filharmonične družbe svoj II. koncert v letošnji sezoni. Poleg pestrega klasičnega programa, se bo na tem koncertu prvikrat izvajal celotni ciklus Janko Ravnikovih pesmi, 7 po številu, ki nosijo naslov «Sequidilles» in so izšle v založbi Glasbene Matice. Na splošno željo pa bo izvajal tudi celotni ciklus Mussorgskega «Plesov smrti». Na koncert bo danes opozarjamo.

«Jugoslavija», slavnostni napev za moški zbor, bariton solo in klavir. Zložil in uglasbil Ivan Rozman. Cena 10 dinarjev. Skladatelj koračnice «Srečni lovec» je v dobrem in plemenitem namenu ložil slavnostno kantato «Jugoslavija» katero je namenil proslavi 5-letnice našega ujedinjenja. Skladba je lahka, preprosta, brez novih glasbenih misli in noče tekmovati z umetnostjo. Napisana je z ljubeznijo in je prav, da se tudi tako sprejme.

Igor V—c:

Vrt mladosti

Sanje mesečne noči.

... Zunaj je sanjala svetla noč. Težek opojni vonj mladih rož je dihal skozi široko odprto okno. Mesec, velik in bel, je sijal v mojo izbo. Sedel sem pri pisalni mizi, udobno naslonjen v star, baržunast naslanjač. Pred menoj je ležal Platon, Simpozijon. Knjiga je bila odprta, a moje misli so plavale daleč, daleč po vesolju. Globoko zamišljen sem sedel dolgo, dolgo. Mesec je tkal srebrne bajke po logu in polju, ki je blestelo v zelenosrebrni luči...

Zganil sem se. Nekaj je stalo za mano, moralo je stati. Vstal sem naglo in segel v predalček po samokresu. Sedaj je bilo zopet tiho. Počasi sem se okrenil s celim telesom... soba je bila temna in prazna. Ne! Tam pri vratih je stalo nekaj.

«Kdo je?»

«Jaz,» se je odzvalo z veselim, mladim glasom.

«Kateri jaz?»

«Ali me ne poznaš?» In stopilo je bliže. Tedaj je obžarili mesec postavo. V njegovem svitu je stal mladenič, čil, radosten fant. Rjavi kodri so mu pokrivali čelo. Popotno palico je držal v rokah. V njegovih očeh je sijala solnčna mladost.

«Česa želite?»

«Glej ga, ali me res nočeš poznati? Jaz sem vendar ti!»

«Kako?»

«No, jaz sem ti, ko še nisi bil tako star. Tvoja mladost sem!» Mladost moja! Gledal sem fanta in ga spoznal. Da, take so bile tedaj moje oči, takšen soj je žarel z mladega lica, tako lahek in prožen je bil tedaj moj korak. Odkazal sem mu prostor.

«Sedi.»

Vsedel se je in me gledal smehljaje s svojimi veselimi očmi.

«Pozdravljen, bratec! Kako je? Ali nisi več zadovoljen? Mnogo skrbi? Ali ni več veselja v tvojem srcu?»

Pokimal sem molče.

«Čuj me, prišel sem, da te povabim na mal izlet.»

«Sedaj ponoči?»

«Ne bodi siten! Kolikokrat svą rogovilila v prejšnjih časih, ko je mesec hodil svojo tiho pot, dokler ni zakrvavela zarja za goranmi!»

Vstal je in stal pred menoj, velik, vitek, z veselim obrazom in z žarečimi očmi. Tudi jaz sem vstal počasi in mu pogledal v oči. Tam je sijala gorkota, gorko čuvstvo.

«Grem!» Poiskal sem plašč, klobuk in palico. Steno so se razširile in hipoma sva stala v starem vrtu, ki je obdajal hišo.

Mladenič je stopal naprej, glavo visoko dvignjeno, komaj sem mu sledil skozi grmičje. Noč je sanjala, svetla in bela. Zelen, šumeč gozd nas je objel s svojim košatim vejevjem.

Naenkrat se je razširila dolina, po kateri sva korakala, in prikazala se je široka kotlina. Krasno, temnomodro jezero je ležalo pred nama, mirno, veličastno. Vrbe so se sklanjale, ločje je zapelo svojo melanholično pesem, če se ga je dotaknil veter. Kraj je bil samoten in tih. Veliko vprašanje, neka nerazkrita tajnost je ležala nad tem tihim krasom kakor uganka.

Mladenič je stopil k produ in izvlekel iz ločja majhen čolnič. «Vstopi,» me je povabil in vsedla sva se ter prijela za vesla. Čolnič je drčal mirno po gladini. Jezero se je zopet ožilo, temno drevje ob bregu je metalo svojo senco na gladino. Skozi vejevje se je tresla zelenkasta luč, mesec pa je bledel in neka bajna luč je naraščala v svetlobo. Ptice so pele v gozdih, ki so naju spremljali na poti.

Nema sva sedela v čolničku, ni z besedo nisva motila te bajne tišine. Kmalu je začelo izginjati drevje, temno skalovje je raslo iz vode, divje, slikovito. Tu pa tam so se prikazale živali, srnę, beli jelenj.

Mehke gozdne trate so vabile iz gostega drevja. Čudovite rože so sanjale na trati, cvetoče drevje se je spenjalo bohotno v zrak. Ptice bajnih, neznanih boj so prepevale in obletavale našo barko. Zlate in srebrne ribice so se loščetale v sinjini jezera, modrokrile libele so plesale nad nama.

Čolnič je plaval dalje, jezero se je širilo, raslo v neskončnost. A čuj!.... Krasne, daljne harmonije so zvevetele iz sinjega vodovja. Bron je pel večno pesem preteklosti, življenja, smrti in neskončnosti, njegov glas se je jačal, množil; šumni akordi so rasli iz zelene globine in ko sem pogledal na dno valov, sem videl bajno, razkošno mesto.

Palače, katedrale, ponosne patricijske hiše, bujni nasadi, bele ceste, temno zidovje je raslo k meni navzgor, kakor sen davnih dni. A zvonovi so peli naprej, šumno in ubrano...

«Vineta,» je dejal mladenič.

Pred nami je iz tihih vod rasel bujnozelen otok. Nad njim se je bočil modri svod neba in beli stebri so gledali iz zelenja. Kmalu sva ga dosegla. Fant je skočil urno iz čolna, jaz sem mu sledil.

Obal je bila obrasla s svežim zelenim grmičjem. Bele, ozke steze so vabile v daljavo. Molče sva stopala naprej. Gozd naju je objel z zelenim plaščem, lahen hlad mi je pobožal vročo glavo.

Zdajci so se zasvetili stebri, zažarelo je zlato pročelje...

Mal tempelj se je pojavil pred nami. Kólo zornih devojk je igralo krog žrtvenika. Dišeč, siv oblaček se je dvigal k nebu. Zlate strune so zapele, srebrne trombe zadonele in pele so mladenke:

«... Ko kraljična se zbudi,
šine žarek iz noči.
Pa prijezdi mlad junak,
na konjiču, iskrem belcu,
da premaga čarodeja,
da kraljično nam otme.
Ko bo svod zakrvavel
čar bo zmagan. A junak
bo kraljično obudil.
Zaduhtele bodo rože,
gostolele bodo ptice,
ko prišel bo mladi vitez
iz dežele jutrove...»

Zamaknjen sem poslušal bajno petje. Zvoki so sanjali v daljavo, mirno, nežno. Sveži mladi glasovi so udarjali ob sive skale, množili so se, odmevali in rasli v veličasten koral...

«Čigav je ta sveti hram?» sem vprašal.

«Himeros,» se je nasmehnil fant.

... Himeros! Hrepenenje! Torej tu sem našel tvoje svetišče, tu v deželi bajk in sanj. Vendar te še časte, veliki bog človeške duše, ti čarovnik pestrosojnih sanj, ti beli adept mladostnih skrivnosti! Tvoj svet je vesoljnost, tvoje sanje segajo preko vsemirja. Tvoje zlate roke sipljejo blagoslov, v tvojih globokih očeh

Socijalna politika

Alkoholizem in Slovenci

V nedeljo dne 23. decembra 1923. se je vršilo osmo predavanje Ljudske visoke šole v Ljubljani. Predaval je g. doc. dr. I. Robida o alkoholizmu. G. predavatelj je dosegel namen, ki si ga je stavil: hotel je v čim širših krogih vzbuditi zavest o položaju, v katerem se nahaja naš narod. Zato je začital glavne obrise našega tako tipično slovenskega problema, vprašanja o pijančevanju udanem narodu. Izvajal je med drugim:

Alkoholizem je umetno, eksogeno provocirano zastrupljenje, torej bolezen, in se loči v akutno otrovanje, ki ni na svojih težjih stopnjah drugega kot akutna toksična blaznost, in na kronično obolienje, ki okvarja pogosto neozdravljivo in smrtno celo vrsto telesnih organov, kakor tudi duševnost pivčevo, kar se kaže v bolezensko izpremenjeni afektivitetі, intelektu, hotenju, osobito pa v etični depravaciji pivčevi. Kronični alkoholizem ogroža gospodarstvo in delozmožnost v najhujši meri, vodi do pavperizacije, uničuje rodbinsko srečo, izroča vzgojo otrok cesti in vodi na pot potepuštva, prostitucije in zločina. Kar je pa najhujša posledica alkoholizma je to, da direktno ogroža zarod, ki je slaboten, za nikern, brez odporne sile, bolehen in živčno in psihično manj vreden. Izmed psihopatij, ki so pročesto posledice alkoholizma staršev, je pa najnevarnejša, ki se pojavlja kot prirojen naklon k pijančevanju (sekundarni alkoholizem), čigar prognoza je dokaj slabša kot alkoholizma iz miljeja, iz pivskih šeg in navad (primarni alkoholizem). Zarod sekundarnih alkoholikov kaže znake še težje telesne in psihične degeneracije.

Kar velja za posameznike in njihove rodbine, velja tudi za skupine in za narode. Narod, v katerem je alkoholizem tako razširjen, da skoro vse pije, in dober del celo pijančuje, izgubija na življenski moči, na žilavosti, vztrajnosti, sunkovitosti, odpornosti, ne narašča numerično in propada telesno in duševno, etično in gospodarsko v boju za življenje, katerega mora prav tako izbojevati kot vsak posameznik.

V Sloveniji se že toliko časa in toliko pije, da govorimo upravičeno o tem, da je smatrati alkoholizem v nas za ljudsko bolezen. Tudi zarod ni žalibog več intakten, pojavljajo se vedno izrazitejše in pogostejše psihopatije, osobito pa prirojeni naklon k pijači, kar otvarja jako temne perspektive za našo bodočnost. Narod, ki pijančuje, ki se ruinira gospodarsko in zdravstveno, ki nima čvrstega in odpornega zaroda, mora propasti, o njem se govori kot o narodu ki umira. Alkohol je uničil necivilizirana plemena v nekaj desetletjih; a ne prizanaša prav take tudi ne civiliziranim. Če se ta proces tudi vrši bolj počasi, pa se zato ne vrši nič manj zanesljivo.

Inteligenci ni prizanesti z očitkom, da stoji ob strani antialkoholnemu gibanju. Kar preostane, je mladina, katero si treba osvojiti in odgojiti jo v borbenem duhu neprizanesljivega boja proti pivškim razvadam in pivskemu zlu.

Da bi se v nas uvedla prohibicija po ameriškem vzgledu, ni nade, vendar je pa zadnji čas, da poseže vlada resno vmes. Žalibog ni v pobijanju alkoholizma opaziti nikjer nobene prave resnosti in ognjevitosti. Kar pa je izšlo tu in tam naredb, se ne izvajajo, ostale so na papirju.

Boj bi moral biti sistematičen; s polovičarstvom in navideznim, samo na vnanji efekt preračunjenim delom se ne da ničesar doseči. Brez sistema so vse poslovalnice in posvetovalnice in vsi sanatoriji brezpomembni. Sanatorij more ime ti v ostalem samo svoj pomen za zdravljenje alkoholizma posedincev, ne pa naroda; sanatoriji so za ljudi, ki so navzlic temu, da se je vse drugo storilo, vendar le še in posebno težko oboleli. Ilišč se vendar ne prične graditi z dimnikom, ki se res da daleč vidi, zavetja in rešitve pa nikoli nuditi ne more.

Zelo živahna debata je izvajanja gosp. predavatelja le potrdila.

Žrtve alkoholne prepovedi

V Ameriki je uživanje alkohola najstrožje prepovedano. Toda borba abstinentov proti zagovornikom zmernega pitja je vedno hujša. Zdaj se sklicujejo zagovorniki alkohola na silno žalostno statistiko. Človek najbolj ljubi tisto, kar mu je najbolj prepovedano. Zato zdaj pijanci v Ameriki popivajo skrivaj, zapravljajo velike vsote in se vrhu vsega še zastrupljajo z alkoholom, ki ga vtihotapljajo špekulantje. V Chicagu so letos v septembru po «salonih» (pivnicah) aretirali okoli 1000 skritih alkoholikov. Od 1. januarja t. l. se je nad 150 oseb zastrupilo s ponarejenim viskijem in so umrli. Med 8000 zaplembami je bilo jedva 1 odst. pristnega viskija, a 80 odst. zaplemb je bilo naravnost strupenih.

Policija nastopa sila strogo in morajo tihotapci poleg globe ali zapora prenašati tudi javno sramoto. Viskij, ki ga najde policija, morajo lastniki lastnoročno vpričo ljudstva uničiti. Nedavno izprazniti v kanale pred poslopji, kjer je moralo četvero tihotapcev 78 sodov je policija našla skrito žganje. V Pani (Illinois) je umrlo 5 oseb, a 4 so opasno zbolele, ker so uživale strupen alkohol. Uradno je dognano, da je lani v Zedinjenih državah umrlo nad 2000 oseb — tajnih pijancev.

Prepoved alkohola je torej škodljiva, ne toliko za tihotapce, kolikor za oslepljene alkoholike. Toda vlada vztraja na prepovedi, češ da se bodo ljudje alkohola odvadili, a kdor se posili zastruplja, ni vreden, da živi. Globe pa donašajo lepe dohodke. Uspeh prepovedi je vsekakor v moralnem in gmotnem ozlru za Amerikance zelo ugoden. Uspeha brez žrtev pa sploh ni.

Gospodarstvo

Problem veleposestev v Vojvodini

Pričetkom tega meseca je vlada sklicala na posvetovanje zastopnike producentov sladkorne pese. Tu so se čule pritožbe proti izvajanju agrarne reforme v Vojvodini, ki da bistveno škoduje razvoju pesne kulture.

Slične pritožbe se čujejo v Vojvodini že vsa leta po osvobojenju, odkar se je pričela izvajati agrarna reforma. Sladkorno peso so sadili pretežno na veleposestvih, ki so se pričela potem deliti med koloniste, največ med dobrovoljce. Trdi se, da je za gojenje pese prikladno le veleposestvo. Brškone pa je stvar taka, da bi tudi manjše posestvo moglo gojiti ta sadež, vsaj v gotovi meri. Toda merodajni vzroki za nazadovanje kulture pese so predvsem v okolnosti, da se agrarna reforma v Vojvodini izvaja polovičarsko, da se naseljenci niso opremili z vsem potrebnim, radi česar ne morejo pričeti z obdelovanjem, oziroma se sploh niso mogli aklimatizirati. Da bo novi poljedelec hotel pridelati v prvi vrsti sadeže za lastno prehrano, potem šele peso, je seveda nedvomno.

Gotovo je tudi, da bo intenzivnost in rentabilnost agrikulture v Vojvodini manjša na novih malih posestvih priseljencev, nego je bila doslej na velikih veleposestvih, kjer se je delalo le s stroji, po najmodernejših racijonalnih predpisih. Jasno je, da na manjših posestvih — tudi v najboljšem slučaju — ne bo mogoče obdelovanje s stroji v tako veliki meri, kot je na veleposestvih, ki predstavljajo velikanska agrikulturna industrijska podjetja, — najlepši primer: sedanje državno imanje Belje v Baranji.

In vendar se na podlagi tega nikakor ne smemo odločiti za pridržanje veleposestev v Vojvodini in proti njihovi parcelaciji ter kolonizaciji. Zakaj ta problem ni le gospodarskega značaja, marveč v njem leži velika narodna važnost.

Vojvodina je narodnostno najbolj mešana naša pokrajina. V njej tvorijo pripadniki naše državne narodnosti le relativno večino, kajti vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev v Vojvodini je samo 38 % celokupnega prebivalstva, z ostalimi Slovani (Slovaki, Rusini) pa 42 %. Madžari tvorijo sicer le 27·7 % prebivalstva, toda poleg njih so še Nemci, ki jih je 23.8%. Najugodnejše je še razmerje v Banatu, kjer je naših 42 %, s Slovaki skoro 46 %, a manj ugodno v Bački, kjer tvorimo 35 %, s Slovaki in Rusini 40·5 % celokupnega prebivalstva.

Tu zahteva tedaj naš narodni interes, da naselimo na veleposestvih toliko naših rojakov, da dosežemo absolutno večino v deželi. Stvar pa je enostavna tudi vzpričo tega, da izkazuje Vojvodina razmeroma premajhno obljudenost, zakaj tu pride kljub temu, da je vsa dežela ravna, brez gora in brez gozdov, na kvadratni kilometer le 70 ljudi, to je precej manj nego v štajerskem delu Slovenije, kjer znaša gostota 80. Prostora je tedaj še obilo in to najboljšega; izroči se lahko novodošlecem brez škode za dosedanje posestnike — seveda z izjemo veleposestnikov. V Madžarski čaka še nad 15.000 naših optantov in tudi od drugod bi se nemudoma priglasilo dovolj kompetentov.

Več je vredno, da je dežela zasigurana nacijonalno, nego da računamo množino letnega pridelka pese; celo eventualno zmanjšanje žita, razpoložljivega za eksport, moramo vzeti v račun.

Seveda pa je predpogoj, da se kolonizacija vrši sistematično in s temeljito stvarno pripravo.

Tržna poročila

Dunajski živinski sejem (27. t. m.) *Govedja živina:* Dogon 789 glav, od tega je 445 domačih, 145 madžarskih, 102 jugoslovanski in 97 rumunskih. Za kg žive teže notirajo v tisočih aK: voli (po kakovosti) 14.5 — 19, izjemno 21, bikl in krave 14 — 18, slaba živina 10 — 13. — *Svinje:* Dogon 1910 glav. Za kg žive teže notirajo v tisočih aK: debele 25 — 28.5, mesnate 26 — 30. Napram prošlemu tednu so cene mesnatim svinjam poskočile za 1000 aK pri kg, dočim so debele ostale nespremenjene.

= **Naš izvoz v juliju in avgustu.** Meseca julija 1923. se je iz naše države izvozilo za 233.032 ton blaga v vrednosti 547,168.572 Din, to je za 37.807 ton v vrednosti 187,995.288 Din več nego v istem mesecu lanskega leta. — Meseca avgusta 1923. pa se je izvozilo 309.210 ton v vrednosti 706,850.717 Din, to je za 93.494 ton v vrednosti 361,509.378 Din več nego avgusta 1922.

= **Trgovinske vezi med Jugoslavijo in Poljsko.** Zadnjo nedeljo se je vršila na poziv zastopnika Poljsko - jugoslovanskega trgovskega društva iz Krakova v dvorani razredne loterije v Beogradu konferenca s svrho, da zainteresira naše industrijske in trgovske kroge za čim tesnejše gospodarske in trgovinske zveze s Poljsko. Na konferenci so bili razstavljeni razni vzorci tekstilne industrije iz Poljske.

= **Kriza v Jadranski banki.** Zaradi zlorab, ki so se zgodile v Jadranski banki, je član uprave g. Luka Milišić, trgovec v Beogradu, izstopil iz upravnega sveta banke. Istotako je dal ostavko g. Uskoković, ki je skupaj z g. Kamenarovićem vodil tkzv. Udeoničko zadrugo v Beogradu. Tu so se pojavile zaradi ponesrečene špekulacije z zemljišči in nezaposlenosti opekarne izgube, ki presegajo 10 milijonov Din.

= **Izvoz sena iz Slovenije.** Zadnje dni so se izvozile iz Slovenije manjše količine sena v Avstrijo in Švico. Baje se je pridelalo letos v Sloveniji krme mnogo nad domačo potrebo. Kakor je iz podatkov ministrstva za poljedelstvo in vode razvidno, znaša letošnja produkcija sena v celi državi nad 27,000.000 metrskih stotov in se bo mogla od tega brez škode za živinorejo izvoziti večja količina.

= **Konkurz niške tvrdke.** Iz Beograda poročajo, da se od 24. decembra nahaja v konkurzu znana tvrdka brača Stanković, ki je nedavno prevzela zgradbo velike tvornice usnja. S polomom te tvrdke je prizadeta tudi niška Prometna banka, ker je omenjena tvrdka največji dolžnik te banke in najglavnejši njen deničar.

= **Hrvatska banka v Zagrebu.** Izredna glavna skupščina te banke je sklenila povišanje svoje glavnice od 10 na 50 milijonov Din.

= **«Prager Presse»,** božična številka, prinaša poleg leposlovne priloge celo vrsto člankov gospodarske in politične vsebine. Od zunanjih držav posveča list posebno pozornost Jugoslaviji, o kateri ima tri članke: Finančna in gospodarska politika Jugoslavije (iz razgovora beograjskega dopisnika s finančnim ministrom g. dr. Milanom Stojadinovičem). Gospodarski in prometni položaj Jugoslavije (izpod peresa g. Ivana Mohorčiča, tajnika Trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani) ter Sedanje razmere v kraljevini SHS (od vseučiliščnega profesorja g. dr. St. Stanojevića v Beogradu). Dalje ima o Rumuniji: Finančna in gospodarska politika Rumunije na pragu leta 1924. (od inž. P. N. Panaitescu, bivšega generalnega tajnika v rumunskem ministrstvu za javna dela), Finančna in valutna politika Rumunije (iz razgovora z guvernerjem rumunske Narodne banke M. Oromolu). Poleg člankov, nanašajočih se na gospodarske in politične razmere v Avstriji in Madžarski ima tudi o Poljski članek glede prehoda k novi valuti Poljske (od poljskega ministrskega predsednika in finančnega ministra Vladislava Grabskega).

= **Zabrana otvarjanja novih podjetij na Reki.** Reške oblasti so izdale naredbo, po kateri se zabranjujejo otvarjanja novih trgovin in industrijskih podjetij na Reki. Samo osebe, ki so že imele trgovine ali industrije na Reki, bodo eventualno dobile ponovna dovoljenja. Toda tudi v takih slučajih je zabranjeno otvoriti obrat pred dovoljenjem. Ta naredba velja tudi za otvarjanje podružnic.

= **Izvoz madžarskega vina v Avstrijo.** Pri zadnjih pogajanjih glede sporazuma o izmenjavi blaga med Avstrijo in Madžarsko se je sklenil tudi dogovor, s katerim dovoljuje Avstrija uvoz 100.000 hl vina iz Madžarske.

= **Izvoz lesa iz Rumunije v Madžarsko.** Med Rumunijo in Madžarsko je prišlo do konvencije, ki se nanaša na olajšanje uvoza lesa v Madžarsko. Madžarska pošilja dnevno tisoč vagonov v Rumunijo, da se vrši transport lesa hitreje.

= **Trgovinska pogajanja med Češkoslovaško in Italijo** se pričnejo zopet 2. januarja v Rimu. Pričakuje se, da se bodo zaključila do konca januarja. Pogajanja se ne bodo vršila samo o carinsko-tarifni pogodbi, temveč tudi o konzularni pogodbi in nekaterih drugih zadevah.

= **Konkurzi v Češkoslovaški.** V Češkoslovaški je bilo meseca novembra otvorjenih 45 konkurzov. V 34 ugotovljenih slučajih so znašala aktiva 2.38 in pasiva 5.77 milijona Kč. V istem mesecu se je uvedlo 174 poravnalnih postopkov; aktiva so znašala 38.8, pasiva pa 78.3 milijona Kč.

= **Češkoslovaško-avstrijska pogajanja za sklenitev trgovinske pogodbe** se bodo, po vesteh iz Prage, pričela koncem januarja ali pa pričetkom februarja.

= **Četrti plavž Alpinske montanske družbe.** Sredi decembra je Alpinska montanska družba, ki je delala doslej z dvema plavžema, postavila v obrat tretji plavž v Eisenerzu. V kratkem namerava otvoriti obrat še v četrtem plavžu.

= **400 trilijonov mark v obtoku v Nemčiji.** Po ravnokar objavljenem izkazu Nemške državne banke je v zadnjem tednu novembra narasel obtok bankovcev v Nemčiji za 307.4 na 400.3 trilijona mark.

= **Novi desetmilijonski bankovci v Poljski.** Te dni so pričeli poljski državni grafični zavodi s tiskanjem novih 10-milijonskih novčanic. V kratkem času se prične s tiskanjem novčanic do 50 milijonov poljskih mark.

= **Direktni blagovni promet med Nemčijo in Rusijo.** Po vesteh iz Rige se otvori dne 1. januarja direktni blagovni promet med Nemčijo in Litavsko na eni strani ter sovjetsko Rusijo na drugi strani preko Letske. Železniška konferenca predvidena za 10. januarja v Varšavi, se bo pečala z načrtom direktnega železniškega prometa Riga - Varšava - Rim ter Pariz-Basel-Dunaj-Varšava-Riga.

= **Stanje zimskih posevkov v Zedinjenih državah.** Poljedelski biro v Washingtonu objavlja stanje posevkov zadnje jeseni. Površina, posejana z ozimno pšenico, obsega 40,191.000 ekrov (acre je 40 arov) proti 46.096.000 ekrov v jeseni 1922. in 47,611.000 ekrov v jeseni leta 1921. Rži je posejane 4,377.000 ekrov proti 5.508.000 v predhodnem letu.

= **Zaloga zlata Zedinjenih držav.** Po vesteh newyorških listov se nahaja sedaj v Zedinjenih državah 4,168,001.621 dolarjev v kovanem ali nekovanem zlatu, to je 46 do 49 odst. svetovnega zlatega zaklada.

= **Obtok bankovcev v Angliji** je znašal dne 14. decembra 126,270.000 funtov šterlingov. Proti zadnjemu izkazu se je obtok nekoliko pomnožil.

Dopisi

TREBELNO PRI MOKRONOGU. V naši občini živi versko blazno dekle s priimkom «Knofkova Manca», ki je brez vsake zaščite. Nesrečnico pretepa vsak, komur se ljubi. Ali res ni nikogar, da bi zaščitil ubogo blaznico. Ako je ženska blazna, zakaj je ne spravijo v blaznico. Čemu pa imamo duhovščino? Najbrže ne zato, da vzgaja občane k taki surovosti. Skrajni čas bi že bil, da bi se za ta slučaj pobrigale merodajne oblasti.

SV. BOLFENK PRI SREDIŠČU. Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje. Naš ljubeznivi župnik pa na sveto noč ni bil dobre volje. Rekel je, da ne bo opravil službe božje, ako bo pel moški pevski zbor, ker so v njem večinoma naprednjaki. Nismo se in se tudi nikdar ne bomo vsiljevali, storiti smo hoteli le svojo krščansko dolžnost, čeprav nas smatrajo za «brezverce». Župnik in njegov pribočnik, nekdanji svobodomislec, sedaj klerikalni agitator, sta hotela osramotiti nas, a sta osramotila sama sebe, ker sta imela za božične praznike velikanski pevski zbor s «tihim solom» in dvema pevkama. Le tako naprej in jabolka bodo hitro dozorela. Srečno novo leto želi vsem Bolfenčanom, posebno gospodu župniku in njegovemu pribočniku z željo, da bi bila boljše volje, kakor na sveto noč — napredni pevci.

VERŽEJ. Dopisniku «Murske Straže» nekoliko odgovora! Razumem razburjenje. Ognjeno bol imate, ker se zavedate, da je dobila JDS pri prvih volitvah v ustavotvorno skupščino 4, pri drugih 24, pri prihodnjih jih dobi pa že do 80. Sotrudnik «Murske Straže» se gotovo še spominja, kako so mi obljubljali vse mogoče udobnosti, ako vstopim v klerikalne vrste. Kot značaj sem se seveda vsem materielnim dobrinam odpovedal in zato me napadate. Prehajam k drugemu delu, k šoli. Očitate mi neuspehe. Ali pa veste, v kakem demoraliziranem stanju je bila šola, ko sem prišel semkaj. Graditi sem moral popolnoma na novo iz temelja in dosegel kljub temu uspehe, ki jih priznava tudi ravnatelj meščanske šole v Ljutomeru, g. Bankert. Že kot Verženci bi ne smeli krivično sramotiti sami sebe in svojih otrok. Ocenjevalno pravico imajo samo šolski nadzorniki, ne pa ljudje, ki so pogledali v I. gimn. razred. Sicer pa je dovolj žalostno, ako se skuša s hujskanjem otrok oteževati učitelju delo. Šola in dom naj delujeta skupno in uspeh ne more izostati. «Prizadeti starši» naj si vzamejo za vzgled gg. Bunderla, Kozarja, mizarja Osterca in še mnogo drugih. Taki naj bi bili vsi in šola bo še bolj napredovala. Torej, nikakega družnja šole in politike. — Ivan Mihelič, začasni šolski vodja v Veržeju.

---

sanja večnost. Od vzhoda do zahoda vihrajo praporji tvoji, vsaka mlada duša ti je oltar in svetišče. Ti, ki si kal in bistvo življenja, Alfa in Omega naših sanj, ti Blaženi, Svetil, ti kralj duše — Himeros!

Globoko ganjen sem slonel ob deblu, ki nas je zakrivalo mladenkam, tih in srečen. Zakaj, ko sem gledal lepe mladenke, se mi je zdelo, da rajajo pred mano moji mladi plahi sni, vsi v cvetju in brstju mladega hrepenenja, in njihovi zlati svilnati laski predejo bajke, polne cvetja in solnca...

Mladenič me je prijel za roko in odšla sva počasi.

...Stala sva pred visokim zidom, ki je zapiral pot. Mala železna vratca so nudila pogled na bujno zelenje, ki se je košatilo v okriliju visokega zidovja.

Ozri sem se. Moj spremljevalec je izginil. Stal sem sam in čakal. Tajen nemir mi je polnil dušo. Vse krog mene je bilo tako tiho, pokojno, le daljni spev devojk je še donel kakor sen..

«Kaj iščeš tu?»

Te besede so me zbudile iz zamaknjenja. V vrtu pred menoj je stal star mož. Beli lasje so mu padali do ramen, dolga siva brada mu je segala do pasu. Oblečen je bil v dolgo belo haljo, z modrim trakom prepasano; v rokah je držal palico. Pogled mu je bil resen, a blag.

«Kaj iščeš tu?» je ponovil. Nekaj tajinstvenega se mi je budilo globoko v duši, kakor pozabljena bajka. Tvorile so se mi besede, nehote, brez moje volje in odgovoril sem:

«Svojo mladost!»

«Vstopi.» Počasi je odprl vratca. In vstopil sem, plaho, boječe.

Pred mano je zaduhtelo, zažarelo... Tisoč in tisoč pestrobojnih cvetic mi je sanjalo nasproti, cvele so v neskončne, solnčne dalje...

Starec je stopal počasi po beli, peščeni poti. Sledil sem mu s sklonjeno glavo. Zapustilo me je bilo strupeno želo sarkazma, strup pereče ironije. Samo ideali, ki so snivali zaprti, globoko na dnu moje duše, so vzcveteli bohotno, žarovito...

Prišla sva na vrh malega griča, ki je bil ves pokrit z belim cvetjem. Zvonček, marjetica, limbar...

«To so cveti prvih otroških sanj,» je dejal starček in pogled njegov je bil mehak, božajoč.

Globoko sem se zamislil. Gledal sem cvetje srečnih zlatih dni in solze so mi zalesketale v očeh. Izgubljeni raj...

«Pojdi dalje!» je velel spremljevalec.

In stopila sva navzdol. Vijolice trnjolice, bele rože so cvele pred mojim pogledom, plaho, nežno cvetje. Čim dalje boli živih boj sem našel, nageljni so duhteli v rožnatem svitu, rože so žarele...

Zdajci sem zagledal cvetko, krasne, milijene postave. Njen vonj je bil opojno vabljiv in čaroben.

«Kaj je to?» sem vprašal z drhtečim glasom.

Resno me je pogledal. «Ne poznaš? Prva ljubezen!»

Sklonil sem glavo še globlje. Ne poznam te, ti lepi cvet.. Nisi mi še vzcvetel. Takrat, ko je žarel tvoj čar v mladih očeh mojih bratov, sem te pozdravljal z zlobno, strupeno besedo. In ti si se maščeval in ni te bilo k meni...

Stisnil sem ustnice in stopal dalje. Rože so cvele ognjenordeče, bujno razcvele, bohotno so prepredle gredice, temne, zraščene so bile njih barve, zrela njih krasota.

...«Ženska ljubezen, krasna, a kmalu venijiva...» je dejal starec, kakor bi govoril zase.

Cveli so cveti, ponosni junaški, živih zornih barv. Ljubav do domovine, do kralja... Temne zakrite rože, a duhteče prežlahtno... Ljubezen do vede, umetnosti, božanstva...

Zadnji višini sva se bližala počasi, trudno... Noge so neskončno pekle, telo je bilo izmučeno, a v očeh je gorela zarja lepših dni.

Na višini je stal majhen tempelj.

«Ta čuva rože najlepšo,» je tiho govoril starček in besede so mu zvenele iskreno kakor molitev.

Pogledal sem v hram .. Tam je cvela roža, nadzemske, zvišene lepote. Tenko steblo se je dvigalo k nebu, nadnaturen vonj je omamljal potnika...

Tedaj sem te spoznal, Roža vseh rož, Cvetka vseh cvetk, ti najkrasnejša, najčistejša luč našega življenja. Ti nisi zemska hči, vesoljstvo tvoj je dom, nad tabo sanja večni blagoslov...

Zgrudil sem se na kolena in zaplakal, kajti zagledal sem te, Resnica vseh resnic, Ljubav največja, najkrasnejša, najmilejša... Svetost Materinska...

...In spomnil sem se prečutih ur, prečutih noči, Mati, ki si jih žrtvovala meni... In spomnil sem se vseh dokazov tvoje vroče, svete Ljubezni, ki je krasila mojo mladost. Zlate rože si mi trosila na pot, ko sem stopil v življenje, mrzlo in brez solnca ..

Spomnil sem se tvojih oči, ki so sijale kakor dvoje solnc, večne, žarke gorkote... Tvojih žarkih oči, Mamica...

Roka mi je pogladila čelo. «Vidiš, poznaš, kaj si imel, kaj imaš...?»

Molče sem prikimal in nagnil glavo na velo, blago roko.

«Kadar so tvoje misli žalostne, kadar plaka tvoje srce, spomni se te noči. Lepše solnce sveti v tvoje sanje nego ga nudi svet. Čist je soj te luči, žarka njena toplota, ki ogreva, ne da bi žgala. Saj prihaja iz sinjih daljav, odsev je velike neskončnosti, hči mogočnega Vsemira.»

•

...Sedel sem v svoji sobi pri pisalni mizi. Pred mano je ležal Platon, Simpozijon. Knjiga je bila odprta...

Moje misli so se vračale iz solnčnih dalj vesoljstva, polne jasne luči in zlate resnice.

Vstal sem in stopil k oknu. Pokrajina je zakrvavela v mladi zarji, zemlja se je budila iz sna. Nad gorami je zagorelo solnce. Zlati soj je napolnil mojo izbo in ožaril s svetim ognjem tvojo sliko, Mamica...

Jasno mi je bilo v duši, zlata resnica je snivala v mojem srcu...

...Da, za te moram živeti, Mamica zlata, to je smoter mojega življenja. Brezplodne ne bodo moje tihe ure, dnevi mojega žitja, če pričaram le en smehljaj v tvoje blage oči. Vodila si moj prvi korak, naj sedaj, ko je žalost prepredla z srebrnimi nitmi tvoje lase in zarisala sledove prelitih solz v tvoje jasno lice, naj ti stojim ob strani, naj podpiram tvoje trudne korake, naj te branim, naj te čuvam, Mamica...

Iz življenja in sveta

Izumitelj Edison

Ameriški izumitelj Tomaž Alva Edison, katerega predstavlja naša slika, je pred kratkim proslavil jubilej svojega 1000 patenta, kar znači tisoč iznajdb. Edison se je rodil l. 1847. v ameriški državi Ohio ter se je posvetil fiziki in kemiji kot samouk. Njegovo življenje in njegova karijera sta naravnost pravljična. 12 let star je začel izdajati časopis z imenom «Grand Trunk Herald». Z denarjem, katerega je iztržil za svoje glasilo, si je nabavljal knjige o kemiji, kupoval je kemikalije in aparate za lastni laboratorij. Že v tej dobi je imel Edison mnogo šeg. Rad je eksperimentiral s kemikalijami, katerih pa ni temeljito poznal ter je radi tega večkrat zavozil v eksplozije. To ga ni oplašilo. Nekoč je stal globoko zamišljen ob svoji posteji. Eksplozija s kemikalijami mu je

pravkar uničila vse imetje. Kaj storiti? Mimo pride postajni telegrafist ter ga vzame k sebi, da ga navadi telegrafirati. Po dveh mesecih je Edison že lahko nadomestoval svojega tovariša in kmalu nato je postal državni telegrafist. Takrat je bil star 15 let.

Iz te dobe datira njegov prvi izum. Uradniki pri oddelku, kjer je bil uslužben Edison, so ponoči radi spali. Šef jih ni mogel nadzorovati vsak hip osebno. Odredil je torej, da morajo telegrafisti vsake pol ure udariti črko a iz Morsejeve abecede. Edison je podnevi mnogo čital, zato je bil ponoči truden. Ker mu pa služba ni dala miru, je pritrdil na zidno uro v svoji sobici dva mala vijaka, katera je veliki kazalec na uri premaknil vsakih 30 minut. Ta dva vijaka je zvezal z električnim tokom in z Morsejevim telegrafskim aparatom. Aparat je avtomatično odbijal črko a. Tako je Edison lahko spal kolikor je hotel, ne da bi šef vedel za njegovo početje. Pri godi se pa, da stopi šef v Edisonovo sobo baš v trenotku, ko je bil Edisonov aparat v funkciji. Šef zbudi Edisona, mu čestita k izumu ter mu odpove službo. Kam je hotel odslovljeni Edison? Vzel je pot pod noge, stopil kot telegrafist v službo pri nekem podjetju ter se izpopolnjeval v fiziki.

Pozneje je prispel v New York. Bil je brez službe in brez denarja. Slučajno je prišel v dvorano neke družbe, ki je imela monopol na električni aparat, ki je avtomatično pisal borzne tečaje. Aparat pa se je baš tisti dan pokvaril. Inženjerji in strokovni delavci so zaman iskali vzrok nedostatka. Edison molči, stopi k aparatu, si ga ogleda in otipa ter pravi: «Že vem kaj je!» Zavihа svoje rokave, sname malo spiralo, ki je padlo z mesta ter jo pritrdi nazaj. Aparat začne takoj pravilno delovati. Edison hoče oditi, toda ravnatelj ga zadrži ter mu ponudi dobro službo. V tej službi je Edison skonstruiral nov aparat, katerega je neka komisija odkupila za 50 tisoč dolarjev. Mož je postal čez noč bogat.

S tem denarjem si je Edison zgradil hišo in napravil laboratorij. Kmalu je izumil aparate, ki so lahko poeni sami žici odposlali po več brzojavk naenkrat. Patent je drago prodal. To mu je vlilo novega poguma. Sledili so izumi fonografa, mikrofona, mikrotazimetra, aerofona, megafona, fonopleksa in podobnih aparatov. Največji Edisonov izum, s katerim se je okoristilo človeštvo, pa je električna luč. Tudi kinoaparat je Edisonova iznajdba.

Edison živi danes v svojem velikem laboratoriju v Menlo Parku, kjer nadzoruje celo armado inženjerjev, fizikov in kemikov. Dela neprenehoma in neutrudno. Spi samo po tri do štiri ure. Še nedavno se je bavil z idejo, kako bi se potom elektrike nadomestila hrana, katero zauživamo ljudje. Mož je tako delaven, da ne pozna nobenega počitka in je pri svojih visokih letih še vedno sveže razpoložen. Nekoč je rekel: «Nikoli ni treba gledati na uro.» In res se zdi, da pri njem niti smrt ne pogleda na uro.

Prvi človek v Jugoslaviji

Bilo je pred mnogo tisoč leti. V naši domovini so živeli takrat ljudje, ki so bili še prav malo podobni današnjemu človeku. Niso imeli čela, imeli pa so gobec, četudi le zmerno razvit. Očesne votline so bile velike in nad njimi so se vile bujne obrvi kakor dve debeli pijavki. Brada je bila šele v razvoju in tudi noge niso bile povsem ravne.

To so bili, kolikor je znano, prvi ljudje na naši zemlji. Dotlej so živeli morebiti polulju̇dje, nekak prehod od opic k človeku. Nekateri so morebiti imeli človeško lobanjo, a opičjo spodnjo čeljust. Ni nam znano, je-li so sploh znali govoriti, kuriti, izdelovati kako orodje. To pa so umeli ljudje, katere imamo v mislih tukaj. Kosti takih ljudi so našli pri nas samo v enem kraju, v Krapini (v hrvatskem Zagorju). Te kosti pripadajo večjemu številu oseb (vsaj desetorici) razne starosti, od 1. do 40. leta. Po številu jih je okoli 500. Je-li ta «krapinski človek» živel tudi v drugih krajih današnje Jugoslavije, doslej še ni dognano. Ostanke podobnih ljudi so pač našli, med drugim celo cele okostnjake.

Nekako živali podobnemu «neandertalskemu človeku», kakor se to pleme navadno imenuje, so odgovarjale tudi njegove umne in duševne lastnosti in sposobnosti. Prehranjeval se je pračlovek z lovskim plenom; živinoreja in poljedelstvo mu je bila neznana. Nisi znal udomačiti nobene živali, ni si znal zgraditi niti najpreprostejše kolibe. Stanoval je v jamah in duplinah ali celo pod milim nebom. Poznal pa je ogenj. V Krapini kjer so se našli ostanki pračloveka so se našla tudi ognjišča s pepelom. Skoraj gotovo si je «krapinski človek» pripravil ogenj na ta način, da je suh les drgnil ob drugo drvo.

Krapinski človek je znal tudi izdelovati nekatere vrste orodja. Kovine ni poznal; za svoje orožje in orodje ni rabil ne bakra, ne železa. Niti iz ilovice si ni umel napraviti posode. Lončarstvo je bilo v oni davni dobi popolnoma neznano. Gradivo, ki ga je rabil, mu je nudil les, kost, zlasti pa kamen. Predmeti, ki si jih je napravil iz lesa, so tekom tisočletij strohneli; ohranili pa so se v Krapini iz one dobe številni predmeti iz kosti in kamna. Seveda je to orožje in orodje zelo primitivno. Iz kosti, zlasti iz kosti bizona in rjavega medveda so se našle v Krapini sulice in sekire. Večinoma pa je neandertalski človek izdeloval svoje orožje in orodje iz kamna. Zanimivo je, da ni znal izgladiti kamna ter mu dati potrebno obliko — ni ga znal zašpičiti ali naostriti. Kamenita doba je trajala mnogo tisoč let. Tekom časa je pračlovek izumil način, s katerim je kamen obdelal v toliko, da ga je lahko držal v roki, ga uporabil za udarec in bodljaj. Tako so nastali nož, sveder, strugalnica in celo pila. Bili so še na nizki stopnji kulture.

Beograjski profesor Vulić dokazuje v «Politiki», da je naš «krapinski človek» bil še ljudožrec. Razne okolnosti govore za to, dokazano pa vendar-le ni. Človeške kosti, ki so jih našli v Krapini, so večinoma razklane. Nobena lobanja, nobena čeljust ni cela. Kako naj si razlagamo to? Verjetno je, da se je «krapinski človek» hranil tudi s človeškim mesom. Seveda ni znano, je-li so bile žrtve tujci ali tudi njegovi soplemenjaki. To absolutno pomanjkanje pijetete napram mrtvim, ki se nahaja pri «krapinskem človeku», je tembolj čudno, ker se nekaterim njegovim sodobnikom v drugih deželah ne more odrekati spoštovanje pokojnikov. Sicer je bil, kakor vse kaže, ljudožrec tudi tedanji Belgijec, a on je kosti človeka, katerega je pojedel, vsaj zakopal in pokril s kamnito ploščo. Francoz one dobe pa je pokopal celega mrtveca in z njim tudi razne predmete. Veroval je najbrže v življenje onkraj groba ter bil mnenja, da bo pokojnik potreboval te predmete na onem svetu. Tako so v Franciji našli okostnjak šestnajstletnega mladeniča, ki je ležal z glavo na kupu kamenja, katero mu je služilo za podzglavje, s pod glavo je držal roko. Poleg njega je bilo kamnito orodje in opražene divjačke kosti, skoraj gotovo ostanki hrane, ki so jo dali pokojniku za pot na drugi svet.

Življenje «krapinskega človeka» v oni dobi pač ni bilo lahko. Lov na živali, kakor so jamski medved in nosorog, je gotovo težak poklic, združen z velikimi napori in opasnostmi. Za tak lov je treba mnogo poguma, a tudi zvitosti. «Krapinski človek» je opažal, da ima nosorog zelo trdno spanje; ubijal ga je torej kadar je spal. Zapazil je gotovo še neko drugo njegovo lastnost: da hodi vodo pit vedno po isti poti. Nedvomno je torej na taki stezi izkopal jamo in jo pokril z zelenjem. Ko je nosorog padel v tako jamo, ga ni bilo težko ubiti s kamenjem.

«Krapinskemu človeku» so se na lovu dogajale tudi nesreče. Nekateremu je divja zverina odgriznila kos roke. Taki slučaji so bili pogosti. Iz kosti, ki so se ohranile, je tudi razvidno, da so ga trpinčile tudi razne bolezni. Nekaterim se je gnojila kost, druge so bolele zobje. Sodeč po gotovih znakih, so nekateri paleolitski Krapinci trpeli na arthritis deformans, to je na otrpnjenju sklepov. Ta bolezen jih je napadala pač zaradi vlažnega stanovanja v jamah in duplinah. Vlažno stanovanje je pač škodovalo tudi temu krepkemu stvoru, ki je živel v prosti naravi ter je bil vedno na čistem zraku in se preživljal z zdravo in preprosto hrano. Ista bolezen je v ostalem napadala tudi jamskega medveda.

A tudi življenje «krapinskega človeka» ni bilo brez vsake udobnosti. Med kostmi živali, ki so mu služile za hrano se je našlo mnogo kosti mladičev. Iz njih je bržčas srkal mozeg. Bil je torej izbirčen v hrani, bil je gurman. Ker so se našle tudi sežgane kosti, je jasno, da mu ogenj ni služil samo za toploto, marveč je na ognju tudi ovrl in pekel meso. Ni mu torej manjkalo udobnosti gastronomskega značaja. Ne smemo pozabiti, da to udobnost tudi še danes visoko cenimo.

Naj končno še omenimo, da je neandertalsko pleme v Evropi popolnoma izumrlo. O njem dandanes ni več sledu.

Ponarejevalnice dinarskih bankovcev v Italiji

Policijsko ravnateljstvo v Beogradu je že dalje časa opažalo, da prihajajo v promet ponarejeni 10 dinarski bankovci. Falsifikatorjem pa nikakor ni moglo priti na sled. Ponarejen denar se je od dne do dne bolj množil, in končno se je policijski ravnatelj v Beogradu odločil napraviti stvari konec s tem, da je poslal za storilci svoje najzmožnejše agente in detektive.

Ti so kmalu aretirali več oseb, na katere je letel sum, da razpečavajo ponarejeni denar. Vendarle te aretacije, katerih je bilo po številu 17, niso rodile zaželjenega uspeha. Policiji se je zato začelo dozdevati, da morajo falsifikati prihajati v državo od zunaj. Policijski ravnatelj v Beogradu g. Evgenij Popović se je torej sam podal na izsledovanje ponarejevalcev. Peljal se je v Trst.

V Trstu se je zglasil na kvesturi ter je prosil za pomoč. Kvestura v Trstu mu je šla na roko in začelo se je raziskovanje po vseh kraških občinah od Trsta do državne meje pri Postojni.

Policija je delala z vso paro v nedeljo 23. in v pondeljek 24. t. m. Preiskovala je vas za vasjo, selo za selom. Na sveti večer se ji je posrečilo odkriti v hiši Andreja Gorjupa pri Postojni stroj za tiskanje bankovcev. Ko so stopili v hišo policijski agenti, so našli doma samo 63 letno starko, Frančiško Gorjup. V hiši poleg stroja je bilo 143 kosov papirja za tiskanje bankovcev in mnogo ponarejenih 10 dinarcev. Seveda ni v delavnici manjkalo kemikalij, črnil, barv, kislin in klišejev. Frančiška Gorjup je bila takoj aretirana. Policijski organi so jo vzeli s seboj.

Nato se je policija podala dalje. V hiši 33 letnega Angela Košuta je odkrila drugo ponarejevalnico bankovcev. Na podstrešju se je našla cela litografija. Bila je razstavljena. Očividno je bila prenešena na podstrešje šele pred kratkim. Aretirani Košuta je izpovedal, da se nekateri manjkajoči deli za ponarejanje bankovcev nahajajo pod zemljo. Policijski organi so jih izkopali, osumljence pa zaprli. Dosedaj se nahaja pod ključem v Trstu 10 oseb.

Obširno zasnovana preiskava pa s tem še ni končana. Policiji pa je delo olehčano v toliko, da je odkrila vsaj glavno gnezdo falsifikatorjev. Pričakuje se seveda, da bodo dosedanjim aretacijam sledile še nove, ki bodo končno razjasnile, kdo je ponarejal dinarje in kako se je ponarejen denar prenašal čez mejo v našo državo, kjer se je vtihotaplial v promet na škodo javnosti. Odkritje ponarejevalcev na iniciativo beograjskega policijskega ravnatelja je zbudilo od Postojne do Trsta največjo senzacijo. Ljudje se vprašujejo, kje je imela oči italijanska policija, da ni izsledila ničesar.

Življenje na planetih

Trije pogoji so potrebni, da na kakem svetovnem telesu more nastati življenje, ki je približno podobno življenju na naši zemlji: na planetu se temperatura ne smo preostro izpremenjati, to je: mraz in gorkota ne smeta prekoračiti mejne vrednosti približno 100 stopinj; na planetu mora biti voda ali podobna rabljiva tekočina in manjkati ne smo ozračja, četudi je sestavljeno morebiti drugače kakor je naše.

Na Marsu vlada glede teh treh pogojev ugodna konjunktura. Njegova temperatura je le za 8 stopinj nižja kakor povprečna temperatura naše zemlje; ozračje je ustaljeno in se nahaja na njem tudi nekaj vodi podobnega, ker dobiva v svoji zimski dobi na tečajih neke vrste ledenike, ki se spomladi stajajo in se pojavi sistem ravnih kanalov, ki kaže glede barve velike izpremembe. Tudi nastajajo izpremembe, ki jih smemo smatrati za snežni metež, ki v kratki dobi zopet prenehа. Kanale je iz raznih razlogov smatrati kot umetne proizvode. Znanstveniki ob pisalni mizi sicer vztrajno zastopajo teorijo, da so to naravni pojavi (ledene razpoke itd.), kdor pa se je ob uporabi najboljših daljnogledov delj časa praktično bavil z astronomijo Marsa, prihaja do prepričanja, da so to umetni produkti, ki odvajajo tekočino, ki se spomladi odteka s pokrajin ob tečajih.

Slavni izumitelj radiotelegrafije je izjavil, da namerava v bližnji bodočnosti zgraditi tako ogromen aparat, da bodo električni valovi segali do posameznih zvezd. Ako so na teh zvezdah kaki prebivalci in ako imajo morda tudi naši sosedi na daljnih svetovih že brezžične aparate, se bomo z njimi morebiti sporazumeli. Vprašanje je le, če bodo oni razumeli naša znamenja.

× **Mlečna in maščobna drevesa.** V vzhodni Afriki raste maščobno drevo Altanblachia Stuhlmanni, ki ga domačini imenujejo Alkani Sad tega drevesa je 30 cm dolga do 15 cm debela, zlatorumena jagoda s 3 cm dolgim semenom. Ena sama taka jagoda dá pol kilograma masti! Drugo tako drevo je Butyrospermum v Zgornji Guineji in ob gornjem Nilu. Samo ime nam že pove, da je to drevo naravnost liferant surovega masla. Njegova maščoba, takozvano Galam- ali Bambak-surovo maslo, je zelenkastobelo, zelo okusno, prijetnega duha in se zelo nerado pokvari. Temu, na surovem maslu tako bogatemu drevesu odgovarja v Venezueli takozvano mlečno drevo. V njegovo deblo napravijo zareze, iz katerih priteče množina belega soka, ki je prijetnega okusa in ga domačini uporabljajo tako, kot pri nas kravje mleko. To drevo (Galaktodendron utile, dobesedno «koristno mlečno drevo») imenujejo domačini kravje drevo. Njegovo mleko vsebuje 1.7 odst. beljakovine, 2.8 odst. sladkorja in 35.2 od stotka masti.

Šah

Rešitev «revolverskega» problema

(«Jutro», z dne 11. t. m.)

Beli: Kd5; Tf4, g3; Le5; Sf5, h3; B: g4, h4;

Črni: Ka5; Lc5;

Beli postavi potom permutacije v 21 potezah črnega kralja mat na sledeči način: 1.) Sg5; 2.) Th3; 3.) Sg3; 4.) Tf5; 5.) Lf4; 6.) Te5; 7.) Sf5; 8.) Tg3!; 9.) Sh3; 10.) Lg5; 11.) Sf4; 12.) Th3; 13.) Sg3; 14.) Tf5; 15.) Ke5; 16.) Sd5; 17.) Kf4; 18.) Fe5; 19.) Kf5; 20.; Sf4; 21.) T: e5 šah-mat.

Samokresna kroglja (Tf4) dospe s četrto potezo na točko f5, s šesto na e5, odskoči v 14. potezi vnovič na f5, da zapusti z 18.) (Te5) in 21.) (Te5) potezo cevko s polno silo, da usmrti sovražnega kralja. — Zares, simboličen problem!

•

Celjski šahovski klub lepo napreduje. Dokaz, kako se je povzdignilo zanimanje za šahovsko igro, je dejstvo, da se je udeležilo rednega turnirja 24 igralcev. Vsak je moral igrati 23 partij. Zmago so dosegli sledeči gospodje: I. prof. Ludv. Vagaja z 22 točkami; II. Cvetko Šribar 20 in pol; III. August Černe 20; IV. prof. Srečko Brodar 18; V. dr. Leon Brunčko 17; VI. Branko Diehl 16; VII. Karol Breznik 15; VIII. Cvetko Žnideršič 14; IX. Karel Floriančič 13 in pol; X. in XI. Konrad Fink in Josip Grašer 13; XII. in XIII Ivo Metlika in Ivan Prekoršek z 12 točkami. Po klubovih pravilih morata gg. Vagaja in Šribar igrati tekmo za klubovo prvenstvo. — Klub je naprosil šahovskega mojstra prof dr. M. Vidmarja za simultansko igro. Pričakovati je, da se bo ista vršila še ta mesec, in vlada zanjo že sedaj veliko zanimanje. Mnogo je tudi izgleda, da priredi slov. šah. zveza prihodnje leto pokrajinski šahovski turnir v Celju. Slov. šahisti si žele to prireditev, uspeh pa zavisi samo od odziva slov. šahovskih klubov. V.

Dijaška kuhinja v Celju

Dijaška kuhinja v Celju je imela v soboto dne 22. decembra svoj 39. občni zbor. Iz predsednikovega in obširnega blagajniškega poročila je posneti izredno važnost tega humanitarnega društva, ki se je iz skromnih početkov razvilo do tako obširnega delokroga. Nastanjena v poslopju drž. realne gimnazije, kuha Dijaška kuhinja v lastni režiji ter je nudila v šolskem letu 1922.—23. povprečno 70 dijakom na dan obed. Celo leto se je razdelilo 13.622 porcij po 2.20 Din. Celokupnih dohodkov v denarju in živilih je bilo 40.541.04 Din, za okrogio 8000 Din. več kakor v preteklem letu. Izdalo se je skoraj ravno toliko, tako, da rabi Dijaška kuhinja znatne podpore, ako hoče biti kos svoji veliki nalogi. I rojakov je bilo nad 100. Za enkrat je mogel odbor vsled premajhnih prostorov in tudi iz finančnih ozirov sprejeti samo 71 dijakov. Od teh je polovica gimnazijcev, drugi so iz trgovske in meščanskih šol.

Dijaško kuhinjo podpirajo z velikim razumevanjem denarni zavodi, občine, okrajni odbori, pokrajinska uprava, odvetniške pisarne in uradi, pa tudi zasebniki vseh slojev. Kot vzor mladinoljubja se je izkazal poduradnik v cinkarni, g. Korošec, ki je naklonil Dijaški kuhinji 6250 Din.

Premoženje Dij. doma, ki se upravlja posebej od istega odbora, je narastlo na 148.000 Din.

Pri volitvah je bil izvoljen stari odbor iz sledečih gospodov: prof. Josip Kožuh, predsednik; dr. Josip Šernec, podpredsednik; prof. Martin Mastnak, tajnik; profesor Fran Mravljak, blagajnik in dr. Ernest Kalan ter prof. dr. Josip Kardinar kot odbornika. Razpravljalo se je tudi vprašanje zgraditve Dijaškega doma,

Naročajte in razširjajte „Jutro"!

Tovarniški prostori

v Ljubljani ali okolici, obsežni, eno- ali dvonadstropni

se iščejo. 6864

Lastnik se tudi lahko udeleži na vpeljanem in dobičkanosnem industrijskem podjetju.

Ponudbe pod „Tovarniški prostor" na Aloma Company v Ljubljani.

Išče se financier

eventualno **kompanjon** s parnemu mlinu v Sloveniji, kapaciteta 1 vagon. Potrebni kapital en do dva milijona dinarjev. Večkratno kritje in garancija. Ponudbe na Aloma Company, Ljubljana. 6873

Volna

za jumperje in obleke v najmodernejših barvah 201 II

Toni Jager-Černe

Dvorni trg 1.

Zajamčen uspeh! **KOMPAGNON** Takojšen zaslužek!

k že neobstoječemu prvovrstnemu in zelo dobičkanosnemu podjetju v Ljubljani s 100.000 Din

se išče.

Noben riziko, velik zaslužek!

Strokovne zmožnosti niso potrebne!

Sodelovanje v pisarni se želi, vendar ni pogoj. Pripravno tudi za boljšega penzijonista. Ponudbe pod: „Redka priložnost" na upravo „Jutra". 6919

Jugoslovansko importno in eksportno podjetje

ING.

RUDOLF PEČLIN.

Stroji za vsako industrijo, lesno in kovinsko, poljedelski stroji in orodje, inkomobili in motorji, vseh vrst stiskalnice, železogovina železa za stavbene in konstrukcijske svrhe. Tovarna poljedelskih strojev, livarna za železo in kovine F. Farič izdeluje vse predmete iz litega železa v vsaki množini in velikosti točno po modelih, armature iz mesi in kovin za vsako potrebo

MARIBOR

Trubarjeva ul. 4.

Telefon interurban 83.

Zahtevajte povsod:

BATTLE AXE JAMAICA RUM

6854

O kritiki

Takoj spočetka poudarjam, da napisano ni nikako strokovna in urejena študija, nego le nekaj misli in pripomb k današnji gledališki kritiki.

Kritika ima na občinstvo, na ravnatelja, na režiserja in na igralce brezdvomno vpliv, pa najsibo že posrečen ali neposreden, čeprav posamezniki to tajijo, češ, da se za kritiko ne menijo. In bi bilo škoda, če bi pametni možje ne mogli vplivati na igralce ali tudi na občinstvo.

Ker pa je poklic kritika resen in so njegove besede večkrat zelo dalekosežne — v dobrem ali slabem — sem malo premišljeval, kaj sme človek od dobre kritike pričakovati.

Kritikovanje je umetnost zase, ki zahteva splošno naobrazbo (v literaturi, zgodovini, dramaturgiji), razumevanje dela, pisatelja in igralcev, prirojenega zmisla **igralsko, ne za katerokoli**), poznavanja teatrskih razmer, fantazije, dobrega stila in takta.

Kritik se mora zavedati, da v hipu, ko piše kritiko, piše kroniko teatra, zgodovino igralske umetnosti. Ni tako kot pri drugih umetnostih. Umotvori kiparstva, slikarstva, glasbe, poezije nam ostanejo in potomci jih uživajo tudi, če bi kritike o njih nikdar ne čitali. Drugače je z igralci. Ko umre on, umre z njim njegovo delo. In kdo ne bo priznal, da je škoda, če utonejo v zgodovini imena mož, ki so v isti meri pripomogli k zidanju kulturne stavbe narodov, da se pozabijo imena kakor Garrick, Kean, Talma, Coquelin, Rossi, Salvini, Devrient, Mitterwurzer, Bassermann, Moskvin, Kačalov, Bostnik?

Zato je dolžnost kritika, da vestno in z ljubeznijo riše igralčeva ustvarjanja; ker so te kritike obenem tud edini vir za študenta dramske umetnosti) katerih pri nas sicer ne mrgoli). Pri Nemcih so to v polni meri opravili Rötscher, Jacobsohn, Ihering itd, Priporočati jih je našim igralcem, ker so poučni.

Prva napaka današnje kritike se mi zdi, da nima kar nič preveč stikov s teatrom, da premalo zasleduje potek skušenj in da ima sploh premalo vpogleda v igralčevo (oz. režiserjevo) delavnico. Res je, da se pri drugih umetnostih presoja šele dovršeni umotvor brez ozira na umetnika, vendar igralske umetnosti ni primerjati z drugimi. Prvič je tukaj umotvor (materijal) umotnik sam, drugič je umotvor v teatru delo skupine in ne posameznika. To bi lahko dokazoval na dolgo in široko, pa se bojim, da zaidem preveč od glavnega predmeta.

Zdi se mi, da je današnja kritika preveč površna in da vse prehitro sodi. S hvalo in grajo meče povprek, umestno ali neumestno, ki je posebno nevarna pri začetnikih. Nestrokovnjaške kritike so večkrat vzrok, da se mlad, v družbi verziran diletantek ali spreten posnemovalec tipov ali »deklamator« z donečim organom v teatru razkomoči in napihne (o priliki tudi poči, ker za vse pride čas); ravnotako pa pošilja res talentirane mladeniče, ki jim je teater prirojen poklic, po so nekoliko okorni ali osebno nesimpatični, k vragu. Takih slučajev poznam polno.

Igralec je skrajno občutljiv (kar ni nečimernost, kakor to nekateri imenujejo) in potrebuje ljubeznive roke, ki ga poučí, posebno v krajih, kjer so režiserji bolj mirnega značaja in kjer ni dramatičnih šol.

Večkrat je igralec grajan po »zaslugi« režiserja, ki mu naprti (ker ga sam ne pozna) vloge, ki absolutno niso zanj. Drugi zopet ne dobi vlog, ker režiserju ni simpatičen. Vse to bi moralo odpasti, če bi kritika poznala teatrske razmere tudi od znotraj.

Tudi režiji dela kritika krivico. Navadno hvali. Če bi vprašal kritika zakaj, bi prav za prav ne vedel odgovora. (Še je že zgodilo.)

Mislim, da režiserjevega dela niti publika, niti kritika še ne pojmita dovolj jasno. »Igra je ugajala, kaj nas briga režiser!« Prav. Toda tako naj pravi publika, če hoče, kritika bi o njem vedela lahko malo več. In to ni mogoče drugače, nego da poseča vaje. (Op. ured. Dandanes so kritiki izključeni celo od generalnih skušenj. Zato so vse dopisnikove zahteve naslovljene napačno.)

Režiser ustvarja pri vajah, tam in edino tam je videti jasno njegovo delo. Res je pač, da se ga vidi tudi pri vprizoritvi, toda pri vprizoritvi je težko ločiti, kaj je njegovo in kaj igralčevo. S posečanjem vaj s strani kritike bi izginile tudi one večne zmote, da kritika hvali ali graja igralca kjer je varok režiser in narobe.

Druga kočljiva zadeva je, da kritiki pišejo ocene še tisti večer, ko so videli vprizoritev. Priznali so mi kritiki v večjih mestih sami, da kritike, napisane v naglici pod vplivom prvih dojmov, ne morejo biti dobre. Zakaj mora biti pisana kritika ravno za premiero in mora biti tiskana kot drugi dan, ne vem. Premiera je že itak neprikladna za merodajno oceno, ker igra še ni uglajena in umerjena. Nemogoče je tudi soditi igro tik po padcu zavese. Čeprav se misli o tem in onem bliskoma rodé, vendar so to le prvi dojmi; kritika pa naj bo strokovna ocena in ne niz dojmov, ki bi jih za silo napisal marsikdo izmed publike.

Zato mislim, da bi bilo umestneje napisati daljšo oceno šele po reprizi in o premieri samo poročati. Med poročilom in oceno pa je bistvena razlika. (Op. ured. Tako pri »Jutru« tudi delamo, ako je delo tega vredno.)

Za to sta se že pred leti potegovala prvovrstna nemška kritika Jacobsohn in Schlenther. Tudi Strindberg piše: »Ko sem bil v mladosti nekaj mesecev gledališki kritik, mi ni bilo nič kaj všeč, ker sem moral po vsaki predstavi sesti k pisalni mizi in pisati improvizirane sodbe, ki bi jih, pri natančnem opazovanju, lahko stiliziral tudi drugače.«

Strindberg je tudi mnenja, da kritikov sploh ni treba, češ, kaj bi kritiziral režiserja in igralce, ki igro itak bolje poznajo kot on! Jaz mislim, da kritik lahko mnogo koristi, dokler imajo režiser in igralci zaupanje vanj, kar je popolnoma odvisno od njega. Če zaupanja ni, je skoro vseeno, če kaj piše ali pa nič.

Razmerje kritike do občinstva je poglavje zase. V splošnem: ljudje se ravnajo navadno po kritikah in so veseli, da jim ni treba misliti samim. Kritik naj vpliva na občinstvo tako, da bo začelo misliti samo in si ne bo povsod izposojevalo njih mnenj.

V koliko naj kritika pojasnjuje občinstvu delo pisateljevo, krožijo različna mnenja. Jaz zase pritrjujem Ruskinu: »Pojasnjevati se pravi zapravljati čas. Kdor jasno vidi, razume že naznačbo; nejasne glave pa tudi po dolgih razpravah ne razumejo ničesar.«

Pisalni stroji, potrebščine

Mehanična delavnica
(popravljalnica)
LJUBLJANA
Šelenburgova ulica 6/I.
L. BARAGA.

Mali oglasi

Mnenje z državnim davkom vsi inserati vred do 20 besedi Din 6·—, vsaka nadaljnja beseda 50 par pod. — Plača se vedno naprej (tudi v znamkah). Na vprašanja odgovor s uprava le, ako je vprašanju priložena znamka za odgovor ter manipulacijska pristojbina (1 Din).

Dame

Akademiki
šajejo instrukcije, event. konverzacije iz latin., italijan., franc., nem. in ruskega jezika. Ponudbe na upravništvo „Jutra" pod šifro „Poliglott". 17889

Akademik
bi instruiral srednješolca iz vseh predmetov, osebno v matematiki, fiziki, deskripciji ter laščini in francoščini. — Cenjene ponudbe pod šifro „Instrukter" na upr. „Jutra". 17982

Službe (dobe)

Dekliica
14—16 let stara, se sprejme k otrokom. Ponudbe sprejema Hibler Hugo, fotograf, Valvasorjev trg 7, Ljubljana. 17828

Vrtnarski pomočnik
izučen, se sprejme. Poleg plače vsa oskrba v hiši. Ponudbe na A. Zuci, kolodvorska restavracija (juž. kolodvor) v Ljubljani. 17964

Gaterista
izurjenega in zanesljivega, za poknejarmenik, sprejmem takoj. Ponudbe s prepisi spričeval na: Mili Tomšič, Vrhnika. 17952

1 ključ. pomočnika
za 2 vajence sprejmem takoj brez hrane in stanovanja. — SLANOVIČ, ključavničarstvo, Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6.

Kuharico
zanesljivo dekle, ki zna samostojno kuhati ali kuharico, ki opravlja vsa hišna dela, se sprejme v dobro hišo na deželi. Plača po dogovoru. — Nastop 15. januarja. Naslov pove uprava „Jutra". 18005

Privatnega slugo
čestnega, poštenega, mlajšega moža, ki je vešč domačih opravil in se lahko izkaže z referencami, se sprejme. Hrana in vent. tudi stan v hiši. Plača po dogovoru. — Javiti se je v upravi „Jutra".

Trgovska organizacija
išče za vsako mesto in trge v Jugoslaviji inteligentne, delavne in ugledne zastopnike, kateri so zmožni stopiti v stik s industrijci, veletrgovci in izvozniki. Visoka provizija. — Ponudbe z referencami na „Slovenski Lloyd", Celje. 17977

Trgovski pomočnik
mlajša moč, vojaščine prost, se sprejme v trgovino špecerije in deželnih pridelkov. — Ponudbe na upravo „Jutra" pod „Mlajša moč". 17981

Službe (iščejo)

Elektrotehnik
kot konstruktor in delavec bil zaposlen pri več tvrdkah, išče primerno zaposlitev pri večjem elektro-podjetju, trgovini in podobno. Cenjene ponudbe pod „Elektrotehnik" na upr. „Jutra". 17930

Čevljarski pomočnik
star 19 let, išče službe, najraje na deželi. Naslov pove uprava „Jutra". 17997

Mesta išče
v pisarni, trgovini ali hotelu kot blagajničarka, gospodična s trgovsko šolo. Vstop takoj. Ponudbe na upravo „Jutra" pod „A. M. 500". 18017

Kmetsko dekle
vajeno domačih del in nekoliko šivanja, išče primerne službe v Ljubljani ali okolici. Naslov pove uprava „Jutra". 18001

Dobro vpeljan potnik
po celi Sloveniji, želi poleg svojega zastopstva še kako drugo, specerije ali kaj drugega. — Ponudbe na upravo „Jutra" pod „Dobro vpeljan". 18004

Absolventinja trg. šole
z odličnim uspehom, želi službe v privatnem podjetju, pri odvetniku ali podobno. Zmožna je slovenščine, srbohrv., nemščine, češčine, strojepisja in knjigovodstva. — Ponudbe pod „Služba" na upravništvo „Jutra". 17991

Primerne službe
v boljši hiši želi deklica z meščansko šolo in iz dobre rodbine, da se izuči gospodinjstva. Ponudbe pod šifro „Služba" na upravo „Jutra". 17992

Dekle
vajeno domače kuhe in eno dekle k 3letnemu otroku, se sprejme takoj ali pa po novem letu. Naslov pove uprava „Jutra". 17945

Prodam

Lipov les
en vagon okroglega, zdravega, po ugodni ceni. Vprašati J. Kocbek, Šoštanj. 1.970

Meyers Leksikon
5. izdaja, 21 knjig, popolnoma nov in zlato vezan, prodam za 5000 Din. — Lindič, Pesnica pri Mariboru. 17917

Sir
trapistovski I a po 30 Din franko postaja ali pošta Slovenije. Bor. Sbil, Kočevje. 17884

2 obločnici
po 500 svečk (Standart), petrolejske svetilke, skoraj nove, z bakrenim kotlom, skupne višine 65 cm, z vsemi deli in rezervami, se proda za Din 1250. — Naslov pove uprava „Jutra". 17877

„KOMET"
tekoče čistilo za parkete in linoleum, je najboljše in najcenejše. Je brez duha, snaženje z njim otroče lahko in jako izdatno. Dobi se v vseh boljših trgovinah v Ljubljani Stecul, Rauhekar, I. Mun, Perdan, Vatovec & Svetina, Kolšek, Nabavljalna zadruga javnih nameščencev itd. Naroča se pri „Komet", tvornica v Celju. 6875

Vso damsko konfekcijo
razprodajam pod lastno ceno, dokler je še kaj zaloge. Fran Lukič, Prof. šolsko ulico štev. 19. 17231

Premog (Trboveljski)
Drva 6817
trda in mehka, žagana in cepljena, stalno v zalogi
Premog in drva dovažamo tudi v **vrečah.**
Naročila sprejema
H. Petrič
Ljubljana
Gosposvetska cesta 16.
Telefon 343.

Specijalna zaloga
zimskega blaga (double, palmerston, flaut) ter izgotovljenih zimnikov, raglanov, ulstrov in vsakovrstnih oblek, Drago Schwab, Ljubljana, Dvorni trg 3. 244

Pletilni stroji
v številkah 4, 5, 6 in 10, vsi dobro utečeni, do sedaj v obratu, se radi velikih prenaredb in pomanjkanja prostora, zelo ugodno takoj oddajo. Pletilna industrija Ciril Vajt v Kranju. 1657

Lep nov daljnogled
„Koncert" - harmonika malo rabljena, leseno steno 8 in pol metra dolga in 2 in pol m visoka z 20 šipami (Mattglas), graven duri in vratca za blagajno, prodam po ugodnih cenah in dogovoru. — Naslov pod „Soča" v upravi „Jutra". 17383

Da se zmanjša moja ogromna zaloga
perja in puha
dajem popust v ceni ab
20 %
C. J. Hamann, Ljubljana
Mestni trg 8. 6711

Najlepše darilo
za novo leto 1924. je, če mladenič kupi in podari svoji izvoljenki otroški vozliček, mati hčerki šivalni stroj, oče pa sinu novo dvokolo, ki se najcenejše kupi pri tvrdki Tribuna, F. B. L., tovarna dvokoles in otroških vozličkov, Ljubljana, Karlovška cesta št. 4. 17722

Trboveljski premog
in žagana drva ima vedno v zalogi A. Strupi, Ljubljana, Vidovdanska cesta 14. 17873

Vel. salonska kredenca
skoraj nova z marmornato ploščo, se proda. Več se izve v upravi „Jutra". 17935

Najlepši dar
in gotovo tudi najkoristnejši je, če kupiš za svoje stanovanje aparat Toplodar, ker ti greje stanovanje, hrani denar in kurivo. Ima jih v zalogi Jugometalija, Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 18 ali R. Nipič in drug v Mariboru. 17250

Moški šivalni stroj
predvojno blago, se proda. — Skoraj nova frak-obleka in zložljiva postelja (Feldbett). Ogleda se na Gosposvetski cesti 6 pri g. Deržaj. 17999

Drva
ca 40 vagonov, bukove cepanice z 10 odst. okroglic iz spomladne sečnje, prodamo po 2750 Din za 10 ton franko vagon. Vprašanja na Gračičinsko oskrbništvo Boštanj ob Savi. 17984

Vrtalni stroj
na nožni pogon, porabljiv tudi za t. zv. Kraft-Betrieb, se proda. — Kje, pove uprava „Jutra". 18013

Kupim

I a bukovega oglja
velenesa, se kupi vsako množino. Oferte prosimo franko vagon ali fco Postojna na „Staniva", Celje. 17880

Kupim:
300 kg zdravega šeloda, več vagonov ješic in semenskih smrekovih storžev za izvoz v inozemstvo. Ponudbe s ceno na upravo „Jutra" pod šifro „Zdravo blago". 18014

Staro železo
vsako množino, plača po najvišjih cenah I. König, Kočevje 18. 17079

Bukove plohe
50—1. mm debele, 2 m naprej, ne ožamane, kupim. — Ponudbe pod „Bettenbois" na upravo „Jutra". 17828

Prazne sode
dobro ohranjene od strojnega olja, jedilnega olja, petroleja **kupimo** vsako množino
MEDIC, RAJOVIC & ZRAKL
tovarna olja in firneža
Medvode. 6756

Trami
od 3/5—5/6, se kupijo takoj pod ugodnimi pogoji. Ponudbe pod „Takojšno" na upravo „Jutra". 17940

Kmet. pridelki

Konjsko seno
približno 3000 kg, se proda. Ponudbe na upravo „Jutra" pod „Seno". 17906

Obrt

Pohištvo na obroke
dokler traja zaloga, nudita Erman & Arhar, mizarstvo v št. Vidu nad Ljubljano št. 4. Zahtevajte cenik! 17896

Nove spalnice
iz črešnjevega, hrastovega, orehovega in mehkega lesa, ima v zalogi in priporoča Pavel Kosec, strojno mizarstvo, Mengeš 50. 17861

Prej, ko kupite obutev, si oglejte
KARO-čevlje 6594
pri tvrdki
Drgotin Roglič
v Mariboru
Koroška cesta 19.
Na zalogi so stalno vse vrste čevljev, posebno za zimo pripravno blago, kakor **gojzerji, specijalni lovski in športni čevlji itd.**
Vse se izdeluje v lastni delavnici z ročnim delom.
Božični in novoletni popust 10%, do 10. I. 1924.

Nepremičnine

Hiša
s prostim stanovanjem in vrtom, 5 minut od tramvaja, po ugodni ceni naprodaj. Pojasnila daje H. Privšek, Miklošičeva cesta 18/I. 17927

Hrastov gozd
za posek, nad 1000 m³ krasnega blaga, se proda takoj na deblu. I. König, Kočevje. 17287

Majhno posestvo
nova hiša, tri sobe, kuhinja, shramba, klet, hlev, vrt, sadonosnik, travnik in njiva — prodam po ugodni ceni. — Schneider, Devina, Slovenska Bistrica. 17691

Gozd
12 oralov, posekan, na italijanski meji, se proda. Ponudbe pod „Gozd" na upravo „Jutra". 17965

Obsežen vinograd
z moderno kletjo in hišo, se proda po ugodni ceni. Naslov pove uprava „Jutra". 17976

Majhno posestvo
ležeče blizu postaje z dobro ohranjeno hišo, kupim. Popis posestva in poroji naj se pošljejo na upravo „Jutra" pod šifro „Primorje". 17988

Krasno posestvo
v Leskovcu pri Ptuju, 2 in pol km od glavne ceste, se proda radi selitve s bogatim živim in mrtvim inventarjem po izredno nizki ceni. Obsega 85 oralov (18 vinograda, 35 travnikov, 12 njiv, 30 gozda: bukev, hrast, smreka). Gozd velik, že za sekati. Ogromni sadonosnik. Pridela se 450 hl vina, 100 hl jabolčnika. Ima 13 zgradb. Glavni stan je gosposko opremljen. Vse potrebne gospodarske priprave in orodje. Velika klet, za 550 hl sodov, vse potrebne priprave za moderno kletarstvo. 140 hl vina, 3 hl žganja, 30 hl jabolčnika, 11 glav živine, 4 svinje, 2 konja. Redi se lahko 25 glav živine, 30 svinj. — Naslov: I. Nežić, Ptuj, mestni mogietrat III. 18000

Mlin
oddaljen pol ure od mesta, pri cesti, na 2 kamna, 1 beli in 1 mešani, s stanovanjem in hlevom ter nekaj zemljišča, se proda za 40.000 Din. — Natančneje pove Alojzij Prah, pleterski mojster, Breg št. 39, Celje. 17987

Lokali

Pekarije
dobro idočo, kupim v mestu ali na deželi za takojšnji ali poznejši prevzem. Eventualno bi jo vzel tudi v najem pod ugodnimi pogoji. Ponudbe na upravo „Jutra" pod „Sigurno plačilo". 17912

Lokal za pisarno
išče proti dobri odkupnini večje trgovsko importno podjetje po možnosti v pritličju ali v I. nadstropju na prometnem kraju, najl. ubše na Dunajski cesti, Gosposvetski cesti ali v bližini sodnije ozir. kolodvora. — Pripravljeno je tudi adaptirati ali preurediti že obstoječe prostore in honorirati, jako dobro take predloge, če so izpeljivi. Nasloviti je ponudbe na šifro: „3 do 4 sobe" na upr. „Jutra".

Stanovanja

Sobo
z dobro hrano z 2. jan. išče miren dijak obrtne šole. — Ponudbe do 1. jan. pod šifro „Primorec" na upravo „Jutra" 17734

Mesečna soba
se odda boljši gospodični, ki je ves dan odsotna. — Naslov pove uprava „Jutra". 17959

Soba
s separatnim vhodom, elektr. razsvetljavo, parketi, z zajtrkom in vsem perilom, se odda za 500 Din. Predplačniki za 6 mesecev imajo prednost. — Ponudbe pod šifro „Mirno" na upravo „Jutra". 17960

Sobica
majhna, lična, s posebnim vhodom, se odda s hrano 2 gospodičnama. — Naslov pove uprava „Jutra". 18008

Zračna soba
z elektr. razsvetljavo, se odda za 2 boljša dijaka ali 2 gospoda z vso oskrbo. Naslov pove uprava „Jutra". 18015

Na stanovanje in hrano
se sprejme dijakinja ali dijak pri boljši rodbini v bližini obrtne šole. Klavir na razpolago. Naslov pove upr. „Jutra". 18016

Sobo
prazno ali opremljeno, išče s 1. jan. 1924 bančna uradnica — Ponudbe pod „Takoj" na upravo „Jutra". 17993

Soba s hrano
se odda dvema gospodoma. — Naslov pove uprava „Jutra". 17943

Prvovrstnega urednika 6936
za politični referat, večjega stenografije in jezikov, išče večje novinsko podjetje. — Oferte s kratkim curriculum vitae do 1. januarja na upravo „Jutra" v Ljubljani pod značko „Urednik 1924".

Kot sostanovalec
se sprejme na stanovanje gospod. — Naslov pove uprava „Jutra". 17938

Opremljena soba
z električno razsvetljavo in posebnim vhodom na Zrinjskega cesti, se odda s 1. januarjem častniku v najem. — Ogleda se od 10.—11. in od 13.—14. ure. — Naslov pove uprava „Jutra". 17842

Lepo opremljena soba
parket, elektr. razsvetljava, zraven univerze, se odda. — Kje, pove uprava „Jutra". 17947

Kapital

Posojilo
20.000 Din, je na razpolago za stanovanje v mestu. Ponudbe pod šifro „Posojilo" na upravo „Jutra". 17995

Dopisovanje

Opozorilo!
Za male oglase priobčene pod naslovom „Dopisovanje", se računa **dvojna** cena „Malih oglasov". — *Uprava „Jutra"*.

35letna vdova
želi znanja s premožnim gospodom. Dopisi pod „Svoboda" na upravo „Jutra". 17978

Slavka!
Kartico sprejel. Hvala. Prosim za boljši naslov. Joško. 17958

Butterfly
Pismo je dvigniti takoj. — S spoštovanjem A. M. 18011

Zlata mucika
Srečno in veselo novo leto Ti želi vedno in samo Tvoj Pubi. 18012

Trajno prijateljstvo.
Sočustvujem, pripravljen na izmenjavo medsebojnih misli, prosim za sliko in direktni naslov pod „Tudi samotar" na upravo „Jutra". 17443

Ženitve

Opozorilo!
Za male oglase, priobčene pod naslovom „Ženitve", se računa **dvojna** cena „Malih oglasov". — *Upr. „Jutra"*

Ženitna ponudba.
Gospodična čedne zunanjosti, čiste preteklosti, se želi tem potom seznaniti z gospodom od 35—45 let. Poseduje srednje visoto gotovine, trgovsko izobražena, pri čemur imaje trgovci prednost. Cenjene ponudbe na upravo „Jutra" pod šifro „Dobra gospodinja". 17968

Razno

Čevljarski mojster
dobro izvežban in trezen, na deželi, z lastno hišo, želi od kakšnega podjetja ali tvrdke usnjarske stroke, večjo množino blaga za povečanje svoje obrti. — Naslov pove uprava „Jutra". 17977

Samo «Aikadont»
zobna pasta Vas more popolnoma zadovoljiti. 15598

Gumbe iz blaga
in usnja izdelujejo najcenejše v trgovini pri Gorenjki, Poznačarjev trg 3, poleg Burgolinija. 17597

Dvokolesa
se sprejemajo v polno popravo, se poniklajo, emajlirajo z ognjem in shranijo preko zime. „Tribuna" F. B. L., tovarna dvokoles in otroških vozičkov, Ljubljana, Karlovška cesta 4. 17287

Živali

Doberman
čestokrven, poldrugo leto star, dober oseben varuh, se takoj proda za 500 Din. — Naslov pove uprava „Jutra". 18010

Izgubljeno

Damska ura
se je našla v bližini juž. kolodvora od sobote na nedeljo. Dobi se pri gosp. nadp. Šubertu, linijski urad, glavni kolodvor (mitnica). 17941

Šivalne stroje 6198
„EXCELLA"
z desetletnim jamstvom
najfinejši izdelek kupite najceneje pri tvrdki
Za božič in Novo leto 10 % popusta
J. GOREC
Palača ljubljanske kreditne banke
LJUBLJANA.

REKLAMNA NAROČILA NA TRAMVAJU V GRADCU (AVSTRIJA)
PREVZEMA ZA JUGOSLAVIJO
ALOMA COMPANY
ANONČNA REKLAMNA D. Z O. Z.
LJUBLJANA — KONGRESNI TRG 3
BEOGRAD — VASINA UL. 21
6871

Popolna razprodaja
damskih klobukov, slamnikov, nakita, baržuna, svile, trakov, cvetk, pajčolana in modistovskega blaga po tvorniških cenah. 6842
MINKA HORVAT, modistinja
Ljubljana, Stari trg št. 21.

Samo še danes **OPERETA** Samo še danes

Lya de Putti

NETOPIR!

Eva May

KINO „LJUBLJANSKI DVOR“

6936

Domace vesti

PRVI SNEG.

Naj vas ne vara naslov, prvi sneg smo letošnjo zimo že odpravili, hvala Bogu. «Jutro» ga je menda registriralo. Kontrolirajte vseeno, gospod glavni, da se ne zgodi, kakor bo povedala pričujoča anekdota, resnična vseskozi do mojega podpisa.

Pred vojno je bilo, v blagi, mirni dobi, ko so bile dnevne senzacije tako redke, a vendar komaj po dva krajcarja. Prelepega dne zboli urednik slovenskega dnevnika. Urednik v postelji, monsjè metêr, ki uravnava dnevniku požrešne svinčene jasli, pa v zagati.

«Fatalno!» telefonira metêr v pozni uri uredniku na dom. «Rokopisa primanjkuje!»

«Starega materijala še imate, zaostalih člankov, notic, je - li? Pol leta že plesnijo! No, torej! Le vkup, vse skup, da bo volk sit . . .»

«. . . in koza cela!»

«Točno!»

— — — — — — — — — —

Zjutraj, hojlá, je Ljubljana na lepem imela ceneno senzacijo. Dnevnik je med drugim beležil ljubko notico:

«— **Prvi sneg.** Sinoči je zapadel prvi sneg. Pobelil je goro in dolino. V deviškem snežnem oblačilu sanja narava. Ljubljana pa zdaj lahko pokojno dremlje v prvem snegu.»

Prvi sneg? Od k r e s u?!

Ko se s Kamniških planin do Ljubljane in dalje smehlja prekrasna sinjina mladega jutra!

Dnevnik pa o prvem snegu!

Aha, «Ljubljana lahko dremlje»!

Ali nas vleče, potegón! —

Ljubljana je vsekako bila solidno presenečena.

Dežela se je čudom čudila, toda verjela.

Urednik sam je skomignil z rameni: «Šmonces!»

Zgodila se je ta stvar čestitemu «Slovencu», čigar tigri so osorej krotko zobali iz dunajskih jasli. Zato jim je bil tudi zapozneli «prvi sneg» gladko odpuščen. **Pika.**

•

* **Sestanek krajevne organizacije JDS za Srednjo vas** bo v nedeljo 6. januarja ob 3. popoldne v hiši št. 43. Na dnevnem redu sta poročili načelnika in blagajnika, volitev novega odbora, vpisovanje novih članov in slučajnosti. Odbor pozivlja somišlenike, naj se udeleže zborovanja polnoštevilno.

* **General Milenko Nedić †.** Dne 22. decembra je v beograjski vojaški bolnici umrl general Milenko N e d i ć. Pogreb se je vršil v pondeljek ob udeležbi vojaških dostojanstvenikov, zastopnikov vlade in vojaškega oddelka. V svetovni vojni je Nedić poveljeval 10. pešpolku ter je bil dvakrat ranjen. Z odprto rano v prsih se je Nedić umikal s svojim polkom skozi Albanijo in ko je malo ozdravel, je prevzel zopet komando na solunski fronti.

* **Predsednik Masaryk našim študentom.** Predsednik češkoslovaške republike Masaryk je izročil o priliki božičnih praznikov za naše študente v Pragi prosvetnemu inšpektorju našega poslaništva v Pragi, dr. Prohazki, 5000 Kč.

* **Jugoslovansko-ruski dijaški klub.** Ruski in jugoslovanski dijaki beograjske univerze so ustanovili dijaški klub, ki bo imel osem sekcij. Glavna svrha kluba je medsebojno spoznavanje dijakov.

* **Otvoritev nove železniške proge.** Prošli pondeljek je bila na slavnosten način otvorjena železniška proga Titel - Orlovac. Otvoritvi so prisostvovali minister saobračaja, mnogi višji železniški uradniki, novinarji in drugi povabljenci. Minister saobračaja je v svojem govoru poudarjal važnost te železniške proge za gospodarski razvoj Vojvodine.

* **Otvoritev prometa s Sušakom.** Iz Sušaka se je predvčerajšnjim podala v Beograd deputacija gospodarskih krogov pod vodstvom župana v svrho posredovanja za otvoritev železniškega prometa s Sušakom.

* **Prepovedani listi.** Notranje ministrstvo je prepovedalo razširjanje dunajskega «Neues Wiener Tagblatta» in slovenskega fašistovskega lista «Nova Doba» v Gorici.

* **Koliko ima Beograd prebivalcev?** Po podatkih centralnega odelenja uprave mesta Beograda šteje Beograd danes nad 150.000 prebivalcev. Največ prebivalcev ima vračarski okraj — okroglo 60.000 ljudi.

* **Odlikovanje slovenskega šolnika.** «Službene Novine» objavljajo ukaz, s katerim se podeljuje g. Luki Jelencu, meščanskošolskemu ravnatelju in poverjeniku UJU. v Ljubljani red Belega orla V. razreda, ki odgovarja redu sv. Save III. razreda. Iskreno častitamo!

* **Izpiti za učitelje srednjih šol.** Usposobljenostni izpiti za nastavnike srednjih šol, ki niso ne Srbi, ne Hrvati in ne Slovenci, se bodo vršili za Srbijo v Beogradu, za Hrvatsko v Zagrebu, za Slovenijo v Ljubljani, za južno Srbijo v Skoplju, za Črno goro pa na Cetinju.

* **Mariborski veliki župan dr. Ploj** sprejema stranke na okrajnem glavarstvu dnevno od pol 11. do 12. ure.

* **Iz poštne službe.** Koncem tekočega meseca se opusti zveza med poštama Bled 1 in Gorje pri Bledu. Z novim letom pa začne izmenjavati pošta Gorje pri Bledu skupne sklepe z ambulantno pošto 72 v obeh smereh na postaji Podhom.

* **Iz literarnih krogov.** Gospod Oton Župančič, dramaturg Narodnega gledališča, odide iz zdravstvenih razlogov na dopust ter se nastani na Hvaru v Dalmaciji.

* **Smrtna kosa.** V Leskovcu pri Krškem je umrl 23. t. m. posestnik, g. Karel Butkovič, star 55 let. Pred dobrim mesecem mu je umrl njegov oče Franc Butkovič v visoki starosti 86 let. Pokojnika sta bila poznana med ljudstvom kot kremenita značaja in sta bila povsod zelo priljubljena. — V Cerknici je umrl včeraj g. Andrej Šest, bivši okrajni šolski nadzornik, oče režiserja «Narodnega gledališča v Ljubljani», g. Josipa Šesta, navdušen narodnjak in vrl naprednjak. Pogreb bo jutri v Cerknici. Blag jima spomin, žalujočim naše sožalje!

* **Zdravstveno stanje v Ljubljani.** Po uradnih podatkih se je prošli teden rodilo v Ljubljani 21 otrok, med njimi 1 mrtvorojenec, umrlo pa je 11 moških in 6 žensk, skupaj torej 17 oseb, in sicer: 8 oseb za jetiko, 1 za škrlatico, 1 za zastrupljenjem rane, 1 za življenjsko slabostjo, 1 za srčno hibo, 1 za rakom, 7 oseb vsled drugih naravnih smrtnih vzrokov, 2 pa vsled slučajne smrtne poškodbe. Na dušljivem kašlju so obolele tri osebe, na škrlatici 2, na davici pa 1 oseba.

* **Nove telefonske centrale.** Dne 24. t. m. je bila otvorjena v Mengšu telefonska centrala za krajevni in medkrajevni promet. V kratkem se otvori telefonska centrala tudi v Metliki.

* **«Silvesterfeier» v Mariboru zopet dovoljena.** Radi priložbe «Marburger-Männergesangsvereina» je politična oblast prvotno prepoved nemške Silvestrove prireditve razveljavila in se bo zabava vršila na Silvestrovo v Götzovi dvorani.

* **Odmev orjunaškega zborovanja v Slovenski Bistrici.** Včeraj se je vršila zopet pred mariborskim okrožnim sodiščem razprava proti predsedniku Orjune inž. Kranjcu in odvetniškemu kandidatu doktorju Drnovšku, predsedniku Orjune v Slovenski Bistrici, ker sta sklicala znano zborovanje Orjunašev v Slovenski Bistrici, ne da bi isto prijavila oblastvu. Okrajno sodišče v Slov. Bistrici je obdolženca na ovadbo državnega pravdništva oprostilo, češ, da stari avstrijski društveni zakon iz leta 1867. ne velja več, slcer pa tudi v Sloveniji nimamo nikakih tozadevnih zakonitih predpisov glede zborovanj. Radi vzklica mariborskega državnega pravdništva se je vršila še enkrat vzklicna razprava pred mariborskim okrožnim sodiščem, ki pa je bila preložena v svrho pojasnitev o veljavi društvenega zakona. Včeraj se je vršila ponovno razprava, pri kateri sta bila inž. Kranjec in dr. Drnovšek obsojena vsak na 150 dinarjev globe radi prestopka društvenega zakona iz leta 1867., češ, da še vedno velja stari avstrijski zakon, kot izhaja to iz tozadevne naredbe narodne vlade iz leta 1919., katero je zakonodajni odbor odobril.

* **Stoletni koledar o letošnji zimi.** Leta 1840. je izšel v Zagrebu «Stoletni koledar», za dobo 1840. do 1940. Sestavil ga je Tomaž Mikloušić, župnik v Stenjevcu. Danes ko prihajajo vesti o snežnih zametih v južnih pokrajinah naše države, je zanimivo pogledati, kaj prorokuje ta stoletna modrost o zimi leta 1923. Tu pravi: «Zima terpi do 21. suča dojdućega leta; z početka je mokro z velikimi **povodnjami**; okolo 21. grudna pritisne zima vekša z snegom i neprestaje tja do travna, odkud obsrkbeti se je potrebno z zadovoljnum krmum za marhu i ovce, pokeldob se van goniti ovu zimu nebudu mogle, kak takaj zarad vekše i dugše zime za derva ob dobe skerb imati se mora». To je prorokoval župnik Mikloušić za zimo 1923. Imeli smo res velike povodnji in zanimivo je, da je v južnih krajih naše države padlo mnogo snega baš onega dne, ki ga je «plebanuš stenjevački» zapisal v svoj stoletni koledar.

* **Redka bolezen.** Dr. Miloš Čorić je demonstriral na seji Društva srbskih zdravnikov pacijentko, na kateri se vidijo pojavi zelo redke bolezni, doslej še neznane v Jugoslaviji. To je tako imenovana Reklinghausenova bolezen, katere simptom obolenja je organske narave in v globokih slojih kože karakteriziran istodobno z duševno ostalostjo.

* **Lov na pliskavice.** Veleluški ribiči na otoku Visu so vjeli te dni šest pliskavic (delfinov), težkih približno 600 kilogramov. Meso so prodajali po 4 Din kilogram. Pliskavice so neka vrsta kitov, sesalci, dolgo 2 do 4 metre. Plavajo tako hitro, niso nevarni, a veliki škodljivci, ker ribičem raztrgajo ribe in trgajo mreže. Da se lov na pliskavice ne vrši intenzivneje, tiči vzrok glavno v tem, da je njihovo meso trdo in temnordeče, neokusno ter da ima neprijeten duh.

* **Mariborski drobiž.** Mestni fizikat izkazuje za pretekli teden sledeče nalezljive bolezni: griža 1 oseba, 1 ozdravljen. Škrlatinka ostalih 5, nova 2. Norice 3 novi. Difterija ostala 2, nov 1. — Policijski komisarijat je izdal strogo naredbo za dan Treh kraljev, s katero se odločno prepoveduje beračenje otrok s prepevanjem Treh kraljev. — Na božični dan je skočila okrog pol 23. neka ženska v Dravo. Ker je dotični moški, ki je to videl, stvar naznanil šele drugi dan, je preiskava ostala doslej brez uspeha. — Policija je ovadila celo vrsto šoferjev, ki so med prazniki tako neprevidno vozili, da se je zgodilo v mestu več manjših nezgod.

* **Izredna ribičeva sreča.** Pred božičnimi prazniki je potegnil g. Mejavšek, podjetnik iz Celja, pri Rimskih Toplicah iz Savinje 17 kg težkega solača, ki je vzbujal splošno občudovanje. Je gotovo redka prikazen v Savinji.

* **Tragičen slučaj** se je pripetil v rodbini upravitelja nekega zagrebškega dnevnika. Ljubica Marković, ki je je upravitelj pošiberil, je pestovala v kuhinji upraviteljevo najmlajše dete. Pri tej priliki se je dete močno opeklo, tako da po zdravniški izjavi najbrže ne bo ostalo pri življenju. Ljubico Markovičevo je ta izjava tako pretresla, da je izginila iz hiše, se vrgla pod voz cestne železnice in ostala na mestu mrtva. Še istega dne je umrlo tudi upraviteljevo dete vsled težkih opeklin.

* **Veliki snežni zameti v Macedoniji.** Glasom brzojavnega poročila iz Skoplja, je vsled snežnih zametov na progah Gradsko-Bitolj in Skoplje-Obrid ves železniški promet ustavljen za nedoločen čas. Sneg je nad meter visok. V okrožju Strumica so skoraj vse brzojavne in telefonske žice potrgane. Promet z južno Srbijo je v nekaterih krajih popolnem ustavljen, v drugih pa močno omejen.

* **Žganje v plamenu.** V soboto ponoči je v Predoru v Bosni izbruhnil v kleti Rista Kondića, v kateri je bilo več vagonov slivovke, velik požar. Gasilno društvo je sicer takoj prihitelo na pomoč, a ni moglo pogasiti požara. Vsa velika zaloga žganja je popolnoma uničena. Škoda znaša več milijonov dinarjev.

* **Komite ubili učitelja.** Dne 24. decembra je v maleškem srezu naletela naša leteča patrulja na bolgarske komite. Borba je bila ogorčena in je trajala dolgo. Dva komitska častnika sta bila ubita, dočim so se ostali umaknili v Bolgarijo. Ponoči so razbojniki napadli vas v okolici Carevega sela in ubili učitelja Miroslava Conjiča.

VODNJAK GLOBUS

Klobase in prekajeno meso

VRHNIKA

6727

* **Žalosten konec mladenke.** V obupu nad svojo nesrečno usodo, ki jo je pahnila na najnižjo stopnjo človeške družbe, je 25letna Natalija Čuk v Trstu izpila v samomorilnem namenu veliko količino strupa. Čeprav so ji zdravniki v bolnici takoj izprali želodec, je nesrečnica vendar že čez nekaj ur podlegla zastrupljenju. K obupnemu koraku je privedel Čukovo v prvi vrsti spor z ljubimcem, ki jo je zlorabljal in izkoriščal.

* **Nesreča na lovu.** Posestnik Alfonz Grmek iz Avberja je bil pred nekaj dnevi v bližini Štjaka s svojim prijateljem Trampušem iz Branice na lovu. Ko je pridrvel mimo zajec, je Trampuš sprožil, toda šibre so mesto zajca zadele Grmeka v noge, ki je dobil več malih, vendar ne nevarnih ran.

* **Samomor živčno bolnega.** Brivec Galante v Trstu, ki je bil že dalje časa močno živčno bolan, je skočil v ponedeljek skozi okno svojega stanovanja v tretjem nadstropju na cesto in obležal mrtev.

* **Nevarna tatinska družba v okolici Celja.** Po celjski okolici straši že dalje časa vlomilsko-tatinska tolpa, obstoječa iz treh ali štirih moških in ene ženske. Pojavljajo se ponoči po raznih samotnih krajih in imajo na vesti tudi vlom dne 12. decembra na gradu Wildhaus, o katerem smo že poročali. Odnesli so takrat za okroglo 370.000 kron blaga in dragocenosti. Dan pred prazniki se je posrečilo orožniški patrulji iz Selnice, da je našla del ukradenih stvari v vrednosti 1[illegible].000 kron zakopanih v nekem kraju v gozdu na Slemenu. Manjka pa še veliko dragocenosti, kakor ur, zapestnic in splošno nakita ter dragih oblek v vrednosti 240.000 K, s katerimi so vlomilci pobegnili in ih dosedaj še ni bilo mogoče izslediti.

* **Detomor.** V Podbrdu so aretirali 33 let staro Marijo Valentinčič, ker je meseca avgusta leta 1921. s pomočjo Karla Dachskoblerja umorila svojega nezakonskega otroka.

* **Nevaren gost.** V Slovenijo je pobegnil Sulje Ahmagić, katerega zasleduje varnostna oblast radi nekega roparskega umora, v okolici Sarajeva. Osumljenec je okrog 20 let star, elegantno oblečen in nekoliko jeclja. Izdaja se pod tujim imenom ter ima pri sebi na tuje ime se glaseče dokumente.

* **Roparski napad.** Na cesti med Ptujem in Pragerskim je doslej neznani zlikovec napadel in oropal trgovca Pastršina iz Maribora. Vzel mu je znesek 86.000 dinarjev ter potem pobegnil.

* **Planinski koledar za leto 1924.** Še mnogi niso plačali. Da mi prihranijo stroške za izterjevanje, naj to nemudoma store. Sredi januarja moram terjati vse zamudnike ter naj vsi, ki koledarja niso sprejeli, vrnejo opomin s pribombo: «Nisem prejel». S to izjavo zamorem pri pošti urgirati priporočeno poslani koledar. — Z l. 1924. preneham z založbo koledarja. Imam ga še nekaj na razpolago ter ga pošljem samo proti predplačilu pripadajočega zneska po denarni nakaznici. Rotte.

* **Starši!** Ali ste že naročili Vašim malim najboljši mladinski list «Zvonček»? Lepšega darila za novo leto jim ne morete dati kot da jim naročite ta najboljši slovenski mladinski list. Z novim letom dobi list novo opremo in začne prinašati nadaljevanje priljubljene povesti o «Kekcu». Naročila sprejema upravništvo Zvončka, Učiteljska Tiskarna, I. nadstropje, vrata 6.

* **Tečaji za strojepisje in stenografijo.** Dne 3. februarja 1924. začnejo na državno koncesijoniranem zasebnem učilišču Legat v Mariboru zopet novi tečaji za strojepisje ter slovensko in nemško stenografijo. Tečaji trajajo 4 mesece. Vpisovanja in pojasnila v specijalni trgovini s pisalnimi stroji Legat, Maribor, Slovenska ulica 7, ali pa v šolski pisarni, Vrazova ulica št. 4. 1955

* Ven z njim, kar ni domačega, a le tedaj, ako imamo dobro nadomestilo, kakor je to naša «Mirim»-čokolada. 1950

Tragična smrt inž. Frana Premeltča

V noči od srede na četrtek je med vožnjo iz Dobova v Župelevec pri Brežicah smrtno ponesrečil inž. Fran Premeltč iz Župelevca pri Brežicah. Bil je smrtno zadet v glavo. Pokojnik je pravkar dokončal tehniko v Pragi. Star je bil komaj 27 let in med prebivalstvom splošno priljubljen.

Kakor nam poročajo iz Brežič, se je v noči od 26. na 27. t. m. vračala večja družba z izleta iz Dobova v Župelevec z vozom. Ko je voz prispel v Kapele, je zadel na cesti na veliko gručo moških, ki so bili očividno v prepiru. To je sklepati zlasti iz dejstva, da sta bila v neposredni bližini tudi dva orožnika. Gruča je hotela ustaviti izletniški voz, nakar je voznik pognal konje. V splošni zmešnjavi pa so se konji splašili in je padel nepričakovano strel. Ko se je voz oddaljil kakih 15 do 20 m od imenovane gruče, je padel inženjer Premeltč nenadoma z voza. Bil je zadet v glavo s samokresom. Nihče ni vedel, odkod je padel strel. Orožnika sta takoj intervenirala. Kmetje so odločno izjavili, da je bil oddan strel z voza. Preiskava je to tudi potrdila, nakar so orožniki odvzeli izletnikom samokrese in aretirali enega izmed njih, ki je bil osumljen, da je streljal. Pri zaslišavanju je aretiranec priznal, da je v resnici oddal usodepolni strel, vendar pa je z njim nameravl samo preplašiti izletnike ogrožujočo gručo kmetov, pri čemer pa se mu je zgodila nesreča in je zadel Premeltča.

Inženjerja Premeltča so njegovi tovariši spravili v Kapelah naprej v tamkajšnjo gostilno, nakar so ga odpeljali v Dobovo z vozom, nato pa z avtomobilom v bolnišnico v Brežice, kjer je dr. Choleva konštatiral smrtnonevarno poškodbo. Premeltč je v resnici kmalu nato v Brežicah umrl.

Iz temne Ljubljane

Zanimive aretacije. — Veliki vlomilski tolpi na sledu.

Ljubljana, 27. decembra.

Ponesrečeni vlom pri Kmetijski družbi na Turjaškem trgu v Ljubljani ima nedvomno zelo tajno ozadje. Vsa znamenja namreč kažejo, da je prišla ljubljanska policija pri tej priliki na sled skrivnostni tatinski družbi, ki je že dolgo časa ogrožala lastnino Ljubljančanov. Do sedaj sta bila aretirana brata Čepina in sicer 35-letni Vid, «lesni trgovec» in 30-letni Pavle, ki je bil svoječasno že zaradi tatvine odpuščen iz železniške službe. Oba sta bila nedavno tudi pred ljubljansko poroto. Obtožena sta bila nenavadno prebrisanih manipulacij, a sta bila oproščena. Splošno senzacijo pa je vzbudilo dejstvo, da je bil aretiran tudi mehanik in plesni učitelj Adolf Praček na Sv. Petra cesti, ki je osumljen sokrivde. Skrivnostna zadeva pa je odeta še vedno z mnogo koprena, kajti policija varuje najstrožjo tajnost in nadaljuje preiskavo z veliko energijo. Vse pa kaže, da je prijela samo glave te malopridne družbe, dočim so se ostali člani razpršili, čim so zvedeli za aretacijo obeh poglavarjev.

Vid in Pavle Čepin, ki sta bila aretirana v soboto pred poslopjem Kmetijske družbe, sta imela v nahrbniku najmodernejše vlomilsko orodje po vzorcu velemestnih apašev. Pri zaslišavanju sta zanikala vsako vprašanje, ki bi mogło odpreti policijskim organom vpogled v ledro njihovega zločina. Tudi doslej nista izdala nobenega svojega sokrivca. Toda zaslišavanje prič, s katerimi so bili vlomilci v «trgovskih» ali privatnih stikih, pa ustvarja na vsak način gotovost, da ima družba na vesti še razne druge večje vlome, ki so se zgodili zadnje čase v Ljubljani. In teh ni malo.

Vid Čepin se je gibal večinoma po kavarnah, kjer je poskušal dobiti posebno pri uglednejših osebah potom spretnega govoričenja o trgovskih zadevah, razne informacije. Zanimal se je zlasti za pisarniške prostore, katere si je o priliki obiskov v trgovskih zadevah temeljito ogledal. Pavle Čepin je bil vedno v rezervi in samo čakal, da ga je brat «povabil».

Brata Čepina sta bila stalno v stikih z mehanikom Adolfom Praškom. Zlasti Pavle je bil pri njem vsak dan in je imel tamkaj tudi razmerje do Pračkove uslužbenke K. T. V petek zvečer, dan pred poskušenim vlomom v Kmetijsko družbo, se je zglasil pri Pračkovih tudi starejši brat Vid Čepin in pri njih prenočil.

Kakor že rečeno, varuje policija o skrivnostnih aretacijah najstrožjo tajnost in podrobnosti o razvoju preiskave še ni mogoče izvedeti. Vsekakor pa bo stvar, ko bo popolnoma razvozljana, vrlo zanimiva in takrat bo dobila naša javnost tudi vpogled v način življenja ljubljanskih apašev.

Barvne blazine za pisalne stroje Yost, Sun, Star, Bickensderfer

THE REX CO., LJUBLJANA.

Domače borze

27. decembra:

ZAGREB. Na tržišču z efekti se je nadaljevala slaba tendenca prejšnjega tedna. Tečaji so bili z majhnimi izjemami napravljeni na nespremenjeni bazi. Samo delnice Uniona so znatnejše poskočile. — Na tržišču z devizami je bilo dovolj blaga. Kljub temu so tečaji ostali napram prošlemu tednu nespremenjeni. Le Pariz je padel, ker pada tudi na curiški in new yorški borzi. Poslovalo se je največ v devizah na Londonu, Prago, Italijo in Švico. Promet je bil srednji. Notirale so devize: Amsterdam 3342 do 3372, Dunaj 0.1237 do 0.1257, Bruselj 381.5 do 386.5, Budimpešta 0.45 do 0.48, Bukarešta 44 do 47, Italija izplačilo 382.25 do 385.25, ček 381.5 do 384.5, Kopenhagen 0 do 1580, Kristijanija 1305 do 1315, London izplačilo 384.9 do 387.9, New-York ček 87.93 do 88.93, Pariz 440.5 do 445.5, Praga 259.17 do 262.17, Sofija 0 do 65, Stockholm 0 do 2335, Švica 1545.64 do 1555.64; valute: dolar 86.75 do 87.75, aK 0.123 do 0, Kč 253.5 do 256.5, angleški funt 0 do 382, francoski franki 430 do 435, leji 42.5 do 0, lire 378 do 381; efekti: Hrvatska 90 do 95, Eskomptna 155.5 do 156.5, Kreditna Zagreb 153 do 155, Hipotekarna 93 do 95, Jugoslavenska 144 do 146, Ljubljanska kreditna 218 do 222.5, Obrtna 95 do 97, Prištedjona 970 do 975, Slavenska 107 do 109, Srpska 139 do 140, Eksploatacija 220 do 225, Drava 670 do 680, Dubrovačka parobrodarska 925 do 950, Gorenja 145 do 160, Šečerana Osijek 1850 do 1875, Nihag 175 do 182.5, Gutmann 1750 do 0, Slavonija 202 do 205, Trbovlje 915 do 925, Union 1275 do 1375, Vevče 175 do 180, 7 odst. investicijsko 65 do 68.

Vreme

Dunajska vremenska napoved za 28. t. m.: Razdelitev zračnega pritiska je zelo nenaka. Spremenljivo vreme z mnogimi padavinami in mrzlimi vetrovi bo trajalo dalje.

Lastnik in izdatelj Konzorcij «Jutra». Odgovorni urednik Fr. Brozović. Tisk Delničke tiskarne d. d. v Ljubljani.

IZJAVA.

Na številna vprašanja, zakaj ne tožim dopisnikov, ki so vtihotapili v «Jutro» znani napad na mojo osebo, izjavljam, da ne nameravam tožiti, ker nisem maščevalen in ker mi zadostuje, da sem dobil popolno zadoščenje. Da pa bo vedela tudi javnost, kako je prišel oni neosnovani napad v «Jutro», objavljam, da je po mojih informacijah izročila dotični rokopis uredništvu gdč. M. Komanova, ki sedaj izjavlja, da ga je sestavil g. učitelj A. Jelečnik.

Komentar se mi ne zdi potreben.

Št. Vid nad Ljubljano, 23. decembra.

Josip Matjan
posestnik.

Lucifer

fantastičen roman v šestih delih

77

Zavedajoč se svoje nemoči, a boreč se neuspešno proti njej, z odporom v duši, ki pa se ne pokori njegovi volji, neskončno nesrečen, a pokoren tuji volji stopi gospod Narbonne k električnemu prekinjalu in prižge luči, sede za pisalno mizo in vzame kos papirja in pero; in roka, ki jo vodi neusmiljena in neodoljiva sila, začne pisati mirno in trdno, kakršna je bila vedno pisava gospoda Mathiasa Narbonna, znanega milijarderja in dobrotvorca:

Moj testament.

Iz vzrokov, ki jih ne maram navesti, sem sklenil izvršiti samomor. Preden pa si poženem kroglo v senci, izjavljam, da ravnam, v svesti si usodnosti tega koraka, po lastni volji in pri popolni duševni zavesti. Vse svoje prejšnje oporoke z njih pripisi vred, ki se nahajajo pri mojem notarju gospodu Du Breuilh, tem potom razveljavljam. Vse svoje premoženje, premično kakor nepremično (kojega seznam se istotako nahaja v Breuilhovih rokah, ena kopija tega seznama pa v moji blagajni), izročam brez vsakršnih odbitkov in izključno le gospodu Eigerju Nottu, ki stanuje v Ženevi, rue du Montblanc, št. 28 b. Ta moj testament je končnoveljaven in neprekliceu. En izvod te oporoke pošljem v priporočenem pismu svojemu notarju, enega pa gospodu Eigerju Nottu.

Dano v Parizu, v mojem kabinetu v ulici Orchampt, 20. maja 1921. med šesto in sedmo uro zjutraj.

Roka se ustavi.

«Podpiši!» ukaže glas.

In gospod Mathias Narbonne podpiše svoje slavno povsod dobro znano ime.

«Napravi prepis!» ukazuje glas.

In gospod Mathias Narbonne napravi prepis pravkar spisane oporoke in jo istotako podpiše.

Pokoravajoč se nesliknim ukazom v razsvetljeni sobi nevidnega fantoma prepogne nato gospod Mathias Narbonne obe dragoceni listini, jih spusti v dva ovoja, zalepi, zapečati, napiše oba naslova, pozvoni svojemu sobarju in čaka, navidez miren, a v resnici mu v srcu in v možganih vlada vihar kakor v predoru, kjer se srečata dva vlaka.

Minute minevajo.

Vrata se odpro in Michel se prikaže na pragu.

«Dobro jutro, gospod!»

«Dobro jutro, Michel. Na, vzemi te dve pismi in oddaj ju priporočeni na pošto!»

«A, gospod, ura ni še niti sedem, poštni uradi pa začno poslovati šele ob osmih.»

«Oddaj ju na glavni pošti v Louvreski ulici. Počakaj tam, dokler ne odpro...»

«Dobro je, gospod.»

«Je André že vstal?»

«Že, gospod.»

«Sporoči mu, da hočem delati do enajstih sam. Naj porabi ta prosti čas s sprehodom. A ne govori mu o pismih!»

«Ne bom, gospod!»

«Pojdi!»

Michel odide.

Gospod Narbonne bi bil storil raje ne vem kaj kakor to, kar je pravkar storil. A peklenski sili, ki mu je ukazovala, se ni bilo mogoče upirati.

Navidezno miren, obvladan popolnoma — le podzavestno se je njegova duša upirala groznemu sovražniku — od nevzdržne in strašne Luciferjeve volje, trpeč neizmerne muke, ki pa se niso niti najmanj odražale na njegovem globoko resnem obrazu, stopi gospod Narbonne k vratom in jih zaklene.

Nato se vrne k mizi, odpre predal in vzame iz njega revolver.

Potem zapusti kabinet in stopi v spalnico.

V somraku se fantom zopet prikaže.

Gospod Mathias Narbonne zaklene vsa vrata.

Kdo bi mogel zdaj še dvomiti o njegovem samomoru in o prostovoljnosti njegove smrti?

O, baron Glô von Warteck, veliki mojster okultnih ved, se je dobro zavedal, da mora v krajih, kjer so policijska in sodna oblastva zanimajo za življenje vsakega uda civilizirane družbe, biti silno previden. In seigneur Glô von Warteck je hotel, da bodi oporoka neoporečna.

Kakšen cilj mu je lebdel pred očmi? Počemu si je hotel prilastiti baš premoženje gospoda Mathiasa, ko mu vendar ne bi bilo preveč težko, njemu, čarovniku s Schwalzrocka, dobiti si drugod toliko bogastva, kolikor bi si ga le želel, s pomočjo tajinstvene moči svojega duha? Počemu?... To je njegova skrivnost.

Dejstvo je, da je vrgel oko na premoženje gospoda Narbonna in na nikogar drugega, in ker mu je bil gospod Mathias brez dvoma napoti, je sklenil njegovo smrt, kljub temu, da mu je sam stavil kot skrajni rok za izvršitev svojih želj dan desetega junija.

Gospod Mathias je torej obsojen in zdaj se pripravlja, da izvrši lastno obsodbo.

Zlekne se na posteljo, prislonl cev revolverja na desne senci in pritisne na petelina...

Pok...

Roke mu omahnejo, desnica pa krčevito drži smrtonosno orožje...

Na glavi se pokaže majhna lukuja, iz katere brizga kri.

Gospoda Mathiasa Narbonna ni več.

Fantom se razprši kakor dim...

Nekje bije ura sedem...

— — — — — — — — — —

V ministrstvu notranjih del je to jutro gospod Prillant še pred zoro na nogah. V mirnem zatišju svojega kabineta se pripravlja v somraku — kajti je ena z zaslonom omiljena žarnica razsvetljuje pisalno mizo, na kateri leže popisani listi — in ponavlja bistvene stavke iz velikega govora, ki ga mora danes govoriti v zbornici. V tem svojem govoru hoče zagovarjati ukrepe, ki jih je podvzel proti namenom nekaterih boljševiško navdahnjenih prenapetežev, ki so z ognjem in mečem ogrožali Pariz, Lyon, Marseille, Toulouse in Bordeaux.

Gospod Prillant, ministrski predsednik, ki je slovel kot dober govornik, hodi po sobi gori in doli, brska po listih, gestikulira in polglasno ponavlja glavne misli svojega govora.

Zunaj se je začel že delati dan in solnce je vzšlo. Stenska ura odbije šest, odbije sedem, in po pariških ulicah je že začel odmevati ropot velikomestnega življenja. Toda niti solnčni žarki niti vrvenje ulice ni prodrlo do kabineta gospoda Prillanta. Vsa okna so zaprta in zastrta in v sobi vlada skoraj popolna tema, kajti le ena sama žarnica sveti nad njegovo pisalno mizo. In v sobi se ne čuje drugega kakor pritajen, v preprogah udušen šum korakov in polglasno mrmranje Prillantovega glasu...

Nakrat gospod Prillant umolkne in obstoji, obrvi se mu namršijo in oči se zastrmi...

Tam na desni, v najtemnejšem kotu sobe se je pojavilo nekaj nenavadnega...

Iz somraku je začela vstajati bela, fina, polahno valujoča megla.. Naenkrat se je začela širiti in zgoščevati, valovanje je dobilo določne oblike, oblike človeškega telesa, ki je bilo kakor obdano z nekoliko mehko, prožno, belo tančico, iz katere so se videli sivi obrisi... lahno prosojni... še vedno valujoči... kakor neskončno brezteža tekočina... Glava je bila sprva še nedoločna, ovalna... A kmalu so se črte ustalile in pomirile... lahna primes barve je telesu podelila večjo plastičnost... iz temnejših črt so se razvile oči, usta... Naenkrat fantastični obraz oživi, oči se mu zableščé, na ustnice leže sardonski nasmeh, rdečo-ogajeni razmršeni lasje...

«Lucifer!» zavpije gospod Prillant, spoznavši obraz Glôja von Warteck, kakor mu ga je opisal Nyctalope.

Povsem mirno in gospodar nad samim seboj potegne gospod Prillant k sebi stol in sede nanj, nato se naslonl s komolcem na mizo in opazujoč neprestano nenavadni pojav, mrmra zamišljeno sam pri sebi:

«Niti Eusapia Paladino sama mi ni nikdar mogla pokazati materijalizacija duha, kakor se baš pojavlja pred menoj. To kar pravkar vidim, ne more biti goljufija, ker sem vendar sam v tej sobi in so vrata zaklenjena. Take se javlja le perisprit velikega maga Glôja Warteškega! E, pa dobro! Ogledamo si ga natančno!»

Najboljši premog, drva in oglje

kupite najceneje pri 129

Družbi ILIRIJA, Ljubljana,

Kralja Petra trg 8. — Tel. 220.

Na mesečne obroke

ROFA

NAJBOLSI PISALNI STROJ BREZ BARVNEGA TRAKA!

6353

L. Baraga

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 6., pro nadstr., desno.

✝

6934

Vsem onim, ki so ga poznali, ljubili, spoštovali in sovražili, javljam, da mi je umrl oče, gospod

ANDREJ ŠEST

nadučitelj in šolski nadzornik v pok.

Vse prosim, da se ga spominjajo v dobrem.

Zemlji vrnejo njegovo telo v soboto dne 29. t. m.

Cerknica, 27. decembra 1924.

Osip Šest, Ana Šest, Hana Šest-Wintrova.

Mesto posebnega obvestila.

Naznanilo preselitve.

Trgovska banka d. d., Ljubljana

se je **preselila** v nove lokale

na **Dunajski cesti 4 (v lastno stavbo)**

kjer že redno posluje.

6932

ZAHVALA.

Vsem cenjenim spremljevalcem mojega nepozabnega moža

Vladimirja Skrbinška

na poti k večnemu počitku bodi tukaj izražena najprisrčnejša zahvala. Lepali in lajšali ste oj težko pot, oj zadnjo pot! Blažili ste skeleče bol žalujo im svojcem. Iskrena hvala čč. duhovščini, cenjenemu učiteljstvu, posebno pa še občeznanemu človekoljubu g. profesorju Vreči za njegov tako tolažilni in tolažilni nagrobni govor! Hvala tudi našemu g. nadučitelju Conču, ki je blagopokojnika tako vzgojno dvigoče poslovil od nadebudne šolske mladine, potem Sokolu, posebno še g. profesorju drju. Kovačiču za tako v srce segajoče nagrobne besede istotako g. framskemu nadučitelju Ivanušu, ker je tako ginljivo vzel slovo od zelenega Pohorja — mladostnih spominov blagopokojnika... In pevskemu zboru, ki je zapel pod vodstvom g. nadučitelja Conča tako pretresljive pesmi žalostinke! Da, sočutna srca zmanjšujejo gorje!

V Jarenini, dne 22. decembra 1923.

6920 Ančika Skrbinškova, soproga.

Medicinal-Konjak

Zahtevajte samo:

Medicinal-Konjak	z modrim križcem
Jamaica-Rum	z modrim križcem
Konjak-Rum	z modrim križcem
Citrono-Rum	z modrim križcem
Medicinal-Pelinkovac	z modrim križcem
Najfinejši krem-liker	z modrim križcem
Slivovko in brinjevec	z modrim križcem

„ALKO“, LJUBLJANA.

Medicinal-Konjak Medicinal-Konjak

Medicinal-Konjak

Ali že veš novico?

10-20% popusta

dobiš pri 2041

A. Šinkovic nasl. K. Soss

Ljubljana, Mestni trg 13.

Naročajte „Jutro“!

Upravi za zaščito industrijske svojine v Beogradu je potreben

diplomiran tehničar

ki je popolnoma vešč slovenskemu jeziku. Prednost imajo oni mašinske stroke, v nedostatku takih pa se sprejme tudi druge stroke.

Prošnje, ki morajo odgovarjati predpisom člena 12 novega uradniškega zakona, se imajo vlagati neposredno ali posredno (onih, ki so že v državni službi) pri ministrstvu trgovine in industrije upravi za zaščito industrijske svojine v Beogradu, Krunska 14. 6936

ZASEBNO UČILIŠČE ZA STROJEPISJE IN STENOGRAFIJO ANT. RUD. LEGAT.

MARIBOR

Začetek novih tečajev dne 3. februarja 1924.

Samoprodaja pisalnega stroja „CONTINENTAL“.

Slovenska ul. 7, Tel. 100.

6790